

Publikasjoner kan også bestilles via nf@nforsk.no

Arbeidsnotat nr. xxxx/08

ISSN-nr.:0804-1873

Antall sider: xx

Prosjekt nr: 1096

Prosjekt tittel: Kartlegging entreprenørskapstiltak

Oppdragsgiver: Kommunal- og regionaldepartementet

Pris :

kr. 50,-

KARTLEGGING AV ENTREPRENØRSKAPSTILTAK

av

Einar Lier Madsen

og

Ingebjørg Kluku Vestrum

Nordlandsforskning utgir tre skriftserier, rapporter, arbeidsnotat og artikler/foredrag. Rapporter er hovedrapport for et avsluttet prosjekt, eller et avgrenset tema. Arbeidsnotat kan være foreløpige resultater fra prosjekter, statusrapporter og mindre utredninger og notat. Artikkel/foredragsserien kan inneholde foredrag, seminarpaper, artikler og innlegg som ikke er underlagt copyrightrettigheter.

FORORD

Kartlegging av tiltak som skal stimulere til entreprenørskap i det distriktspolitisk virkeområdet er utført på oppdrag fra Kommunal- og regionaldepartementet (KRD), regionalpolitisk avdeling (REGA). Formålet er å skaffe bakgrunnsinformasjon for den videre utviklingen av entreprenørskapsinnsatsen i distrikts- og regionalpolitikken. Arbeidet med notatet er gjennomført i perioden mai-juni 2008 med et arbeidsomfang på til sammen fem ukesverk.

Bodø, august 2008

INNHOOLD

FORORD	I
INNHOOLD	II
TABELLER	III
FIGURER	III
1. BAKGRUNN FOR KARTLEGGINGEN	1
1.1. TILTAK SOM STIMULERER TIL ENTREPRENØRSKAP	1
1.2. AVGRENSNING OG PROBLEMSTILLINGER	4
2. METODE FOR GJENNOMFØRING AV KARTLEGGINGEN	5
3. NASJONALE AKTØRER OG TILTAK	7
3.1. SENTRALE AKTØRER OG TILTAK.....	7
3.2. NÆRMERE OM DE ENKELTE ENTREPRENØRSKAPSTILTAKENE	8
3.2.1. <i>Innovasjon Norge</i>	8
3.2.2. <i>Selskapet for industrivekst - SIVA</i>	14
3.2.3. <i>Ungt entreprenørskap</i>	17
3.2.4. <i>Andre nasjonale aktører og tiltak</i>	18
3.3. NASJONALE TILTAK I FORHOLD TIL ENTREPRENØRSKAPSPROSESSEN	24
4. REGIONALE TILTAK	26
4.1. SENTRALE AKTØRER OG EKSEMPLER PÅ TILTAK.....	26
4.2. NÆRMERE OM DE ENKELTE ENTREPRENØRSKAPSTILTAKENE	28
4.2.1. <i>Mobilisering: Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap</i>	28
4.2.2. <i>Etablering: Tiltak rettet mot etableringen av nye bedrifter</i>	31
4.2.3. <i>Vekst/utvikling: Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter</i>	33
4.3. OVERSIKT OVER REGIONALE OG LOKALE TILTAK	35
5. AVSLUTTENDE KOMMENTARER	39
VEDLEGG	42

TABELLER

<i>Tabell 1 Nasjonale entreprenørskapsaktører/-tiltak</i>	8
<i>Tabell 2 Innovasjon Norges entreprenørskapsvirkemidler</i>	9
<i>Tabell 3 SIVA-nettverket</i>	15
<i>Tabell 4 Ungt-entreprenørskapstiltak</i>	18
<i>Tabell 5 Såkornfond – Finansiering, antall fond og bedriftsengasjement (Beløp i millioner kroner)</i>	22
<i>Tabell 6 Eksempler på regionale entreprenørskapstiltak</i>	28
<i>Tabell 7 Oversikt over lokale og regionale entreprenørskapstiltak etter fylke</i>	36

FIGURER

<i>Figur 1 Entreprenørskapsprosessen</i>	2
<i>Figur 2 Nasjonale tiltak i forhold til entreprenørskapsprosessen (Bearbeidet etter IN figur)</i>	25

1. BAKGRUNN FOR KARTLEGGINGEN

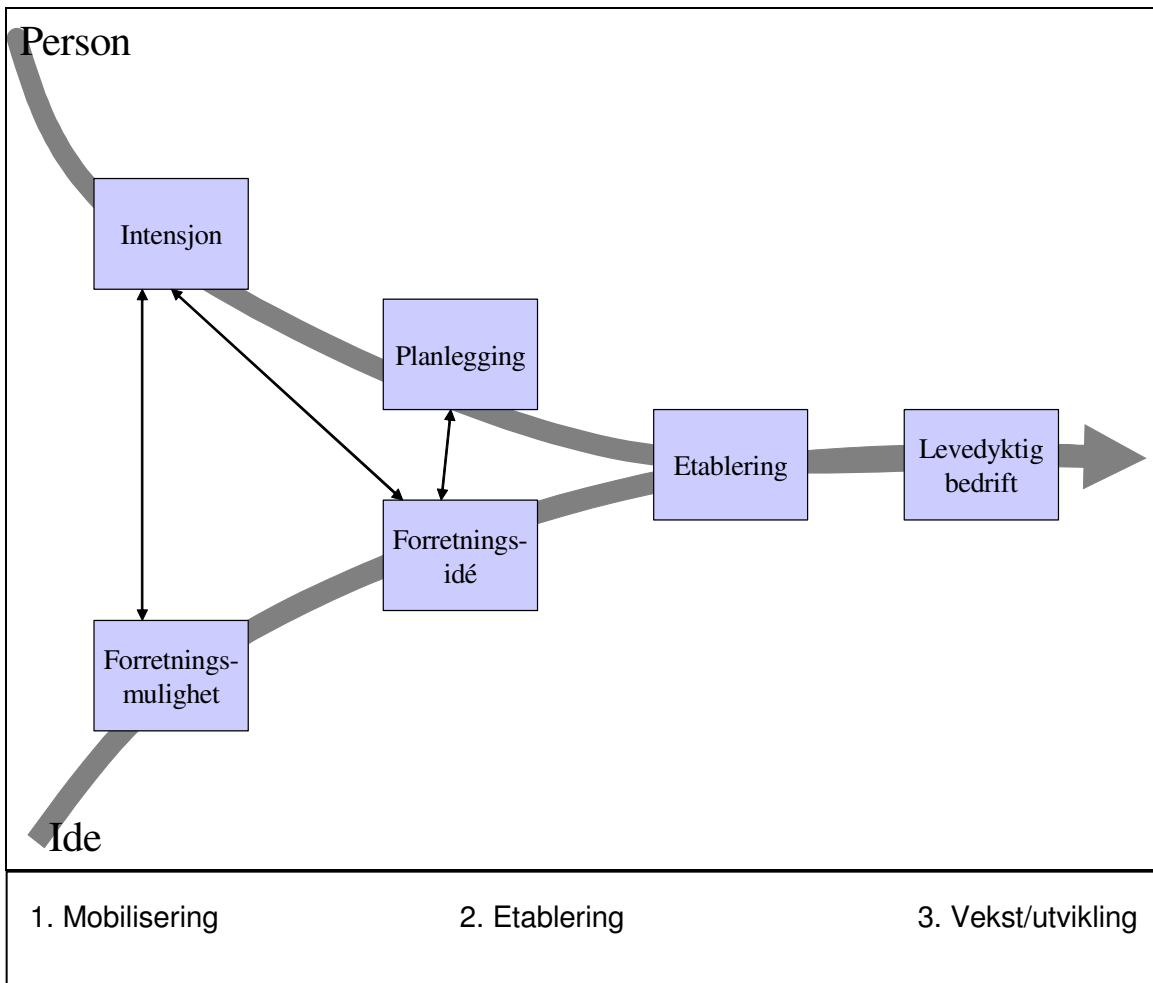
I forbindelse med arbeidet med ny stortingsmelding om distrikts- og regionalpolitikken, ønsker Kommunal- og regionaldepartementet (KRD), regionalpolitisk avdeling (REGA), en kartlegging av tiltak for å stimulere til entreprenørskap i det distriktpolitiske virkeområdet. Formålet er å framskaffe bakgrunnsinformasjon for den videre utviklingen av entreprenørskapsinnsatsen i distrikts- og regionalpolitikken.

1.1. TILTAK SOM STIMULERER TIL ENTREPRENØRSKAP

Det finnes ulike tiltak som stimulerer til entreprenørskap i distriktene. Tiltakene retter seg mot ulike faser av entreprenørskapsprosessen fra initiering, gjennom utvikling, etablering og til drift av ny virksomhet. Utvikling av en ide fra en identifisert forretningsmulighet til en levedyktig bedrift (ideelt sett) skjer samtidig som at en person utvikles fra å ha en intensjon om bedriftsetablering til å bli etablerer og deretter bedriftseier/-leder. Tiltak for å fremme entreprenørskap rettes mot ulike faser i denne prosessen. En inndeling kan være:

1. Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap (intensjon, forretningsmulighet)
2. Tiltak rettet mot etableringen av nye bedrifter (planlegging, forretningsidé)
3. Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter (fra etablering til levedyktig bedrift)

Dette er enkelt stilisert i figuren nedenfor.

Figur 1 Entreprenørskapsprosessen

(1) Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap retter seg mot de tidlige fasene av prosessen, og har ofte preg av mobiliseringstiltak. Det kan her være tiltak rettet mot å øke etableringsintensjoner og etableringslyst blant befolkningen eller grupper i befolkningen. Det kan også være tiltak rettet mot å øke tilfanget av (gode) forretningsideer som personer med entreprenørskapsintensjoner kan ta tak i. Tiltakene favner ofte bredt og er ikke rettet mot forhåndsspesifiserte personer eller ideer, men forsøker å få fram hittil uidentifiserte ideer og potensielle etablerere. I denne kategorien er bredden i typen tiltak stort. Eksempler på tiltak kan her være:

- Entreprenørskap i skolen, elev-, ungdoms og studentbedrifter
- Lokale eller regionale mobiliseringstiltak
- Tiltak for å stimulere til kommersialisering av forskningsresultater

- Idéskapingsseminarer
- Bygdeutviklingsprosjekter
- Stimulering gjennom media (f.eks. Skaperen)

(2) Tiltak rettet mot etablering av nye bedrifter retter seg mot identifiserte forretningsideer og personer som vurderer å gå i gang med bedriftsetablering (har entreprenørskapsintensjoner). Tiltakene er her ofte mer spissede inn mot å bistå konkrete potensielle etablerere, individuelt eller i grupper. Det kan her være tiltak rettet mot videreutvikling av forretningsideer, styrking av kompetanse og/eller nettverk til potensielle etablerere, eller bidra med andre ressurser, herunder finansiering, rettet mot bedriftsetableringer. Eksempler på tiltak kan her være:

- Etablereropplæring, etablererrådgivning
- Nyskappingsseminarer, iverksettingsseminarer (forretningsplanutvikling mv.)
- Nettverksprosjekter
- Finansieringsordninger
- Forretningsplankonkurranser

(3) Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter har som formål å bidra til at nyetablerte bedrifter øker sjansene for overlevelse og/eller vekst gjennom å bøte på noen av utfordringene knyttet til det å være liten og ny bedrift. Også her er tiltakene typisk rettet mot konkrete bedrifter/etablerere, enten individuelt eller i grupper. Eksempler kan være:

- Etablereroppfølgning, etablererrådgivning
- Bedriftsutviklingsprosjekter (eks. FRAM – E)
- Inkubatorer o.l.
- Nettverksprosjekter, herunder ”Seed-forums”, Connect, o.l.
- Nyskappingsseminarer
- Finansieringsordninger

Variasjonen i type tiltak er stor. Et formål med kartleggingen er å få fram dette mangfoldet og finne fram til og beskrive eksempler på ulike typer av tiltak. Vi har lagt vekt på å finne fram til mer utypiske og sjeldne tiltak heller enn å kartlegge utbredelsen

og hyppigheten av bestemte kategorier av tiltak. Det innebærer en vektlegging av bredde/variasjon framfor representativitet i kartleggingsmetoden særlig for tiltakene på regionalt/lokalt nivå.

1.2. AVGRENSNING OG PROBLEMSTILLINGER

Kartlegginga omfatter de 15 fylkeskommunene som har områder innenfor det distriktpolitisk virkeområdet. Nasjonale tiltak vil i mange tilfeller også omfatte de øvrige fylkeskommunene. Det er lagt spesiell vekt på å få med entreprenørskapstiltak som helt eller delvis finansieres over KRDs budsjett, men kartlegginga omfatter tiltak med ulike finansieringskilder, både offentlige og private.

Hovedfokus rettes mot tiltak på nasjonalt og fylkeskommunalt nivå. Fylkeskommunene er derfor viktige kilder til å få oversikt over tiltak. For å illustrere bredden i typen av tiltak er noen eksempler på regionale og kommunale tiltak valgt fra hvert fylke. I fylker med soner både innenfor og utenfor virkeområdet, har regionale/kommunale tiltak innenfor virkeområdet blitt prioritert.

Kartleggingen omfatter tiltak som har entreprenørskap som formål eller som er særlig relevante for entreprenører. Med entreprenørskap som formål forstår vi tiltak som skal øke tilbøyeligheten til entreprenørskap, tiltak rettet mot etablering av nye bedrifter og tiltak rettet mot styrking av nyetablerte bedrifter (jfr. ovenfor). Kartleggingen fokuserer på pågående eller nylig er avsluttet tiltak primært i offentlig regi eller med betydelige offentlige bidrag. Dette betyr at mindre private tjenester ikke er vektlagt i kartleggingen.

2. METODE FOR GJENNOMFØRING AV KARTLEGGINGEN

Kartleggingen er gjennomført gjennom en kombinasjon av dokumentstudier/nettsøk og e-mail henvendelser.

Dokumentstudier og nettsøk ble gjort for å få en oversikt over entreprenørskapstiltak som finnes. Det ble innledningsvis foretatt søking på Google med ulike søkebegrep¹ sammen med utvalgte fylker (Nordland, Nord-Trøndelag). Det ble også søkt direkte på utvalgte fylkeskommuner sine hjemmesider (Nordland, Nord-Trøndelag og Troms). Deretter ble det søkt direkte på de fleste av fylkeskommunene sine hjemmesider². Det ble i tillegg gjort noen få enkeltsøk på hjemmesidene til Innovasjon Norge, kunnskapsparker og lignende. Gjennom den innledende søkeprosessen fikk vi et inntrykk av hva som fantes av tiltak. Vi søkte også opp e-post adresser til kunnskapsparker, forskningsparker, fylkeskommunene og Innovasjon Norge ved bruk av Google. Gjennom søkeprosessen fikk vi også fram relevante nasjonale tiltak og aktører. Det ble videre søkt direkte på de nasjonale aktørene sine hjemmesider for å kartlegge nasjonale entreprenørskapstiltak.

Datainnsamling fra nøkkelinformanter. Etter en nærmere vurdering og utprøving fant vi det mest effektivt å benytte e-post framfor telefonoppringing for innsamling av oversikter og informasjon om aktivitetene på regionalt nivå. **E-post** ble sendt til representanter for næringsavdelingene i de 15 fylkeskommunene innefor det distriktpolitiske virkeområdet. I tillegg til å sende e-post til oppsøkte adresser på hjemmesidene til fylkeskommunene, sendte vi til utvalgte representanter fra KRD sine kontakter. Til sammen ble det utsendt 29 e-post. Det ble mottatt skriftlig svar fra ni av

¹ Det ble benyttet søkebegrep som: Etablerer, interkommunalt prosjekt, interkommunalt entreprenørskap, etablererutdanning, etablererkurs, DA-midler, Innovasjonsprogram, Kompetansebasert entreprenørskap, og Intraprenørskap.

² Her ble det benyttet søkebegrep som: entreprenørskap, etablereropplæring, etablerer, etablering, forretningsmulighet, forretningsidé, intensjon, levedyktig bedrift, lokale/regionale mobiliseringstiltak, kommersialisering av forskningsresultater, idéskapingsseminar, bygdeutviklingsprosjekt, etablererrådgivning, forretningsplankonkurranse, etablereropfølging, næringsutvikling, innovasjon og næringsrettede utviklingstiltak

fylkeskommunene. Det ble videre sendte e-post til Innovasjon Norge sine 15 distriktskontor, hvorav ni av kontorene ga tilbakemelding. Det ble også utsendt 56 mail til kunnskapsparker, næringsparker osv. Ti av disse ga tilbakemelding. Det ble sendt en purring per mail til samtlige fylkeskommuner og Innovasjon Norge sine distriktskontorer med utvidet frist, klargjøring av spørsmålene og oppfordring til å sende oss svar. Kopi av de utsendte e-mailene er vedlagt.

Informasjonen vi mottok varierte mellom de ulike fylkene. Tiltakene som er med i kartlegginga baserer seg på disse svarene. Da disse svarene ikke alltid var uttømmende for de enkelte fylkene ble det i tillegg innhentet utfyllende informasjon fra hjemmesider til fylkeskommuner, Innovasjon Norge og kunnskapsparker samt på Google. Til sammen ga denne informasjonsinnhentinga og kartlegginga et bredt og omfattende tilfang på aktuell informasjon om entreprenørskapstiltak i Norge. Datainnsamlingsprosessen og innkommet materiale bør derfor gi et tilfredsstillende bilde av bredden og variasjonen i entreprenørskapstiltakene rundt omkring i landet av både regionalt og nasjonalt.

3. NASJONALE AKTØRER OG TILTAK

3.1. SENTRALE AKTØRER OG TILTAK

Tre særlig sentrale institusjoner og organisasjoner som arbeider for å fremme entreprenørskapsaktiviteter er Innovasjon Norge (IN), Selskapet for industrivekst (SIVA) og Ungt Entreprenørskap. IN støtter entreprenørskapsaktiviteter på nasjonalt nivå og fokuserer på bedriftsetablering og utvikling gjennom økonomisk støtte, nettverksbygging og kunnskap. SIVA fokuserer på utvikling av sterke lokale miljø ved å tilby investeringskapital, kompetanse og nettverk for små og mellomstore bedrifter, mens Ungt Entreprenørskap er nasjonalomfattende med lokale avdelinger i alle 19 fylkene. Andre nasjonale tiltak er Start Norge, Venture Cup, CONNECT Norge, Europrise, Gründerskolen, såkornfondsordninger og Bedin. De ulike tiltakene har forskjellige roller, funksjon og målgrupper. De enkelte tiltakene er gruppert etter hovedinnretning for tiltaket. Dette for å illustrere hva som er det viktigste formålet og trenger derfor ikke bety at de også kan utføre andre ting, men da ikke som den mest sentrale aktiviteten.

En oversikt over de viktigste nasjonale entreprenørskapsaktørene i forhold til dette er vist i tabellen nedenfor. Det er også satt opp kolonner som viser om tiltakenes varighet og om disse er evaluert. For varighet av tiltaket er det skilt mellom om disse kan karakteriseres som permanente eller midlertidige. Grensedragningen kan være noe vanskelig, men det er lagt til grunn at tiltak som har en varighet på mer enn 4-5 år er ansett å kunne kategoriseres som permanente. For eksempel vil såkornfond som ofte kan ha en tidshorisont på ti år bli karakterisert som permanente tiltak her.

Tabell 1 Nasjonale entreprenørskapsaktører/-tiltak

Entreprenørskaps-aktør/-tiltak	Entreprenørskapsfase			Type tiltak			Målgruppe			Varighet	Evaluert
	Mob.	Etabl.	Utv./Vekst	Fin.	Komp*	Netv.	Kv.	Ungd.	Innv.		
<i>Sentrale aktører</i>											
Innovasjon Norge	X	X	X	X	X	X	X	X		P	Ja
SIVA	X	X	X	X		X	X			P	Delvis
Ungt entreprenørskap	X				X ¹			X		P	
<i>Andre aktører/tiltak</i>											
Start Norge	X				X ¹	X		X		P	
Venture Cup	X				X ¹			X		P	
CONNECT Norge			X	X		X				P	
Europrise	X							X		M	
Gründerskolen	X							X		P	
Såkorfond			X	X	X ²					P	Under evalu.
Norsk senter for flerkulturell verdiskaping	X								X	M	
Bedin	X	X	X		X ³					P	Delvis
Skaperen	X					X				M	
Seedforum Norway		X		X						P	
European Business Angel Network		X		X						P	
Småsamfunnssenteret	X					X				P	

* Komp = Kompetanse, utdanning, kurs, og i tillegg er informasjonsmateriell/brosjyrer og lignende inkludert her.

¹ Konkurransen, ² Skal gi tilgang på kompetanse gjennom investorenes kompetanse, dvs. såkalt "kompetent kapital",

³ Informasjon, internett-tjeneste, P = permanent, M = midlertidig

I det videre beskrives de forskjellige nasjonale satsingene for entreprenørskapsutvikling.

3.2. NÆRMERE OM DE ENKELTE ENTREPRENØRSKAPSTILTAKENE

3.2.1. Innovasjon Norge

Gjennom Innovasjon Norge finnes en rekke virkemidler rettet mot etablere i ulike faser og situasjoner. De fleste av disse er landsdekkende, men det kan være knyttet begrensninger til bruken av noen av disse i forhold til distriktpolitisk virkeområde. I tillegg kan det enkelte distriktskontor ha noe forskjellige prioriteringer ut fra regionale forhold. INs virkemidler som særlig er rettet mot etablering/entreprenørskap er vist i

tabellen nedenfor. Disse tiltakene må i all hovedsak kunne sies å ha permanent karakter selv om selv om nye tiltak vil komme til og gamle tiltak kan bli faset ut over tid. De fleste av tiltakene er evaluert.

Tabell 2 Innovasjon Norges entreprenørskapsvirkemidler

Entreprenørskaps-aktør/-tiltak	Entreprenørskapsfase			Type tiltak			Målgruppe			Evaluert
	Mob.	Etabl.	Utv./Vekst	Fin.	Komp*	Netv.	Kv.	Ungd.	Innv.	
Stipend til etablerere og oppfinnere		X	X	X						Ja
Mentorprogram for unge etablerere			X					X		
Etablerer.no	X	X			X	(X)				Ja
FRAM-E: Entreprenør		(X)	X		X					Ja
Veiledningskontoret for oppfinnere		(X)			X ³					Ja
Internasjonal vekst-programmet			X	X						
NyVekst			X	X						
Gründercoach	X				X					Ja
Etablereropplæring		X	X		X	X				Ja
Nettverkskreditt		X		X		X				Ja
Bygdeutviklingsmidlene	X	X		X						Ja
FORNY-programmet		X		X				X ¹		Ja ⁴
Akademikerbedrift		X		X			X	X ²		
Alkymisten		X			X	X		X		Ja
GRO-programmet			X	X	X		X			Ja
Fyrtårnprogrammet			X			X	X			Ja
Priser/Utmerkelser	X									-

* Komp = Kompetanse, utdanning, kurs, og i tillegg er informasjonsmateriell/brosjyrer og lignende inkludert her.

¹ Utvikling av ideer fra U&H-sektoren fram til kommersialiserbare ideer, ² Målgruppe er humanister og samfunnsvitere i tillegg til kvinner og ungdom, ³ Veiledning/rådgivning, ⁴ Er evaluert tom 2002, ny evaluering igangsettes høsten 2008

I det videre gis det en kort beskrivelse av de ulike virkemidlene.

Stipend til etablerere og oppfinnere. Ordningen med stipend til etablerere og oppfinnere gjelder for hele landet og for alle næringer, unntatt offentlig virksomhet og landbruk. Ordningen omfatter etablerer-, inkubator-, oppfinner- og bygdeutviklingsstipend. Stipendmidlene kan bevilges til utviklingsfasen og etableringsfasen i etableringsprosessen.

Mentorprogram for unge etablerere. Målgruppen for mentorprogrammet for unge er etablerere/bedriftseiere under 35 år som har utarbeidet en forretningsplan og som er klar til å gå ut i markedet eller ønsker å vokse (dvs. at de er i markedsintroduksjonsfasen eller i vekstfasen). IN gjennomfører i 2008 tre pilotprosjekter for å utvikle en mentorordning for unge etablere: Troms, Hordaland og Sogn og Fjordane. Pilotene kan innrettes relativt fritt og tilpasses lokale forhold. Parallelt med pilotprosjektene gjennomføres en følgeevaluering som vil dokumentere og beskrive beste praksis. Dette skal danne grunnlag for å vurdere og avgjøre om det skal opprettes en landsdekkende mentortjeneste gjennom IN på et seinere tidspunkt.

Etablerer.no er en gratis nettbasert etablererskole og møteplass som hjelper etablereren på veien fra prosjektidé til kommersialisering gjennom utarbeidelse av forretningsplan. etablerer.no består av en "skolebygning" med: kurskatalog hvor man får opplæring/oppfrisking og kontrolltesting i forretningsmessige emner, veiviser for utarbeidelse av forretningsplan, funksjoner for diskusjon og nettmøter, funksjoner for å lage eller delta i eksisterende grupper og LMS-system (learning management system) for instruktører. Nærings- og handelsdepartementet (NHD) har overført eierskapet til VINN. Innovasjon Norge (IN) sentralt avslutter finansieringen av etablerer.no 30.09.2009. VINN arbeider for tiden med å undersøke grunnlaget for videre drift, og vil i den sammenhengen Blant annet undersøke mulighetene for et samarbeid med de fylkesvise kontorene til Innovasjon Norge.

FRAM-E: Entreprenør. For nystartede bedrifter med et produkt som skal ut på markedet, og som har vilje, evne og ønske om å vokse. Hensikten er å utvikle kompetansen til lederne slik at de kan gjennomføre strategi- og innovasjonsprosesser i

bedriften. Kompetanseutviklingen er knyttet opp mot å utvikle bedriftens egen strategi eller gjennomføring av konkrete innovasjonsprosjekter.

Veiledningskontoret for Oppfinnere (VfO) er en avdeling i Innovasjon Norge. Avdelingens primære oppgave er å gi råd og veiledning til personer og bedrifter som ønsker å utvikle en oppfinnelse til å bli et kommersielt produkt i markedet. VfO hovedfokus er å hjelpe etablerere med strukturering av prosjektet, slik at riktige ting gjøres til riktig tid. Kontoret opptrer i mange prosjekter som en prosjektkoordinator for etablereren. Grunnleggende faktorer i et prosjekt er løsningens nyhetsverdi og markedspotensial. Når et prosjekt presenteres skriftlig for VfO vil avdelingen gjøre en nyhetsgransking av ideen for å finne ut om produktet finnes fra før og for å få oversikt over konkurrentene. VfO bidrar til å redusere risikoen i prosjektene de involverer seg i - der fokus er utvikling av oppfinnelser til å bli kommersielle produkter i markedet.

Internasjonal vekstprogrammet gir lokal bistand og rådgivning dersom en ønsker å etablere bedrift i et utenlandsk marked eller dersom en forbereder internasjonal markedsintroduksjon. Internasjonal Vekstprogrammet inneholder tre rådgivningstjenester som leveres fra et av Innovasjon Norges kontorer i utlandet, i nært samspill med Innovasjon Norges distriktskontor i bedriftens fylke og øvrige relevante fagmiljøer. Bedriftene betaler en egenandel på 50 prosent av Innovasjon Norges timekostnader. De øvrige 50 prosentene dekkes av offentlige midler gjennom Internasjonal Vekstprogrammet.

NyVekst. Innovasjon Norge introduserer en ny finansieringstjeneste i 2008 med navnet NyVekst. Finansieringstjenesten retter seg inn mot vekstetablere, dvs. nye bedrifter med et særskilt vekstpotensial i nasjonale og internasjonale markeder. I motsetning til de fleste andre støtteordninger i Innovasjon Norge, som er rettet mot fysiske/myke investeringer, kan NyVekst også gi støtte til visse driftsutgifter. Bedriftene må være lokalisert i det distriktpolitiske virkeområdet sone III og IV. Ordningen er innrettet mot nye/unge bedrifter som har et betydelig vekstpotensial.

Støtte kan bare ytes til foretak som er yngre enn fem år. Det er mulig å bidra med tilskudd tilsvarende inntil en million euro. Årlig støtte kan ikke overstige 33 % av en million euro. Det kan maksimalt ytes 30 % i tilskudd av godkjent kostnadsgrunnlag for år en til tre og 20 % for år fire og fem. Innovasjon Norge skal ha et særlig søkelys på bedrifter som ledes, eies eller styres av kvinner, men dette er ikke et eget kriterium for støtte. Noen av de viktigste kriteriene er:

- Nyetablerte bedrifter, yngre enn fem år, regnet fra registrering i Brønnøysund
- Distriktpolitisk virkeområde, sone III eller IV
- Liten bedrift i hht. EØS-avtalen, dvs. bedrifter med færre enn 50 ansatte, omsetning på mindre enn ti millioner euro eller en balanse på mindre enn ti millioner euro.
- Bedriften skal ikke være eid med mer enn 25 prosent av en stor bedrift.

Gründercoach. Tjenesten er utviklet som et praktisk verktøy for omstillingsorganisasjoner og distriktskontorer som en støtte i deres arbeid for å stimulere til entreprenørskap og nyskaping. Målgruppen er gründere og småbedrifter med gründerpreg. Verktøyet består av en modell og metode for å organisere, utvikle og drifte et nettverk av sertifiserte gründercoacher.

Etablereropplæring. Etablereropplæringa er et opplæringsprogram for de som nylig har startet eller som planlegger å etablere egen bedrift. Den består av kurssamlinger og individuell veiledning. Omfang og antall kurs samt opplegg for opplæringa varierer mellom fylkene. En gjennomgående modell er at Innovasjon Norge kjøper tjenesten fra en kunnskapspark eller et firma/organisasjon. Innovasjon Norge er ofte med som kursholdere. De fleste etableringsopplæringene har som mål at deltakerne skriver en forretningsplan i løpet av kurset som presenteres for en jury bestående av personer fra Innovasjon Norge, næringslivet og kommunen.

Nettverkskreditt. Formålet med Nettverkskreditt er å styrke etablererprosessen for å skape flere, nye og lønnsomme bedrifter. Målgruppen er etablerere som har ønske om å starte, eller har startet egen næringsvirksomhet og som samtidig vil ha et nettverk rundt

seg. Tiltaket består av økonomiske midler og rådgivning og det er tatt modell etter Grameen bank. Mikrolån tildeles grupper av etablerere som forvalter pengene i fellesskap og låner ut til den enkelte gründer.

Bygdeutviklingsmidlene er ulike tilskuddsordninger med formål å legge til rette for næringsutvikling som danner grunnlag for langsiktig og lønnsom verdiskaping med utgangspunkt i landbrukets ressurser generelt og landbrukseiendommen spesielt.

FORNY-programmet skal bidra til at gode ideer som er oppstått i Undervisnings- og FoU-institusjoner skal bli realisert samt bidra til støtte til videreutvikling. FORNY gir hjelp til å utvikle ideene helt frem til kommersialisering, dvs salgbart produkt/konsept. Programmet er en felles satsning mellom Norges Forskningsråd og IN og gjennomføres i utstrakt samhandling med regionale aktører.

Akademikerbedrift har som målsetting at flere humanister og samfunnsvitere starter egen virksomhet. Prosjektet tilbyr kontorplass i et tilrettelagt fellesskap, oppstartstipend, etableringskurs og oppfølging. Det er Akademikerbedrifter i Oslo og Bergen. Akademikerbedrift er et samarbeid mellom kvinnesatsingen og ungdomssatsingen. I 2007 var det 28 bedrifter med nærmere 80 deltakere i IKADA-inkubatoren i Oslo (Inkubatoren for kunst, arkitektur, design og akademiske fag). I Oslo ble det tatt opp 10 nye bedrifter høsten 2007 og 10 bedrifter ble tatt opp i inkubatoren i Bergen. IN trakk seg i juli 2008 ut av IKADA-miljøet i Oslo.

Alkymisten. Dette er et tilbud som er spesielt tilrettelagt for unge (18-35 år) med forretningsideer og som ønsker å etablere sin egen virksomhet. Målet med prosjektet er å medvirke til å øke nyskapningen blant ungdom og hjelpe ungdom frem mot etablering av lønnsomme bedrifter. Prosjektet tar for seg deltakernes forretningsidé og gir dem muligheten sammen med andre etablerere og veiledere til å utvikle ideen.

GRO-programmet. Målsettingen er å få flere bedrifter som er eiet og/eller ledet av kvinner til å vokse. Målgruppen er bedrifter som har passert etableringsfasen og som har

et identifisert vekstpotensial. Programmet kan gi støtte til enkeltbedrifter eller til samarbeidsprosjekter mellom bedrifter.

Fyrtårn. Målsettingen er å få frem kvinnelige etablerere, bidra til å videreutvikle deltakerbedriftene, synliggjøre dem, bygge nettverk, samt motivere andre kvinner til å starte og utvikle egen virksomhet. Målgruppen er kvinner som allerede har lyktes som bedriftseiere/bedriftsledere og som har behov for videreutvikling. Dette er et tilbud om leder- og bedriftsutvikling for kvinner som allerede har lyktes som bedriftseiere eller bedriftsledere.

Priser/utmerkelser. Innovasjon Norge deler hvert år ut flere priser rettet mot nyutvikling og entreprenørskap. *Bygdeutviklingsprisen* er en næringsutviklingspris for kunder i Innovasjon Norge som har etablert ei vellykket bedrift med basis i bygdenes og landbrukets ressurser. *Kommersialiseringsprisen* skal inspirere norske bedrifter til å rette et sterkere fokus mot selve kommersialiseringsfasen for nyetablerte bedrifter. *Reodorprisen* ble første gang delt ut i 1994 under navnet SNDs idé- og nyskappingspris Reodor. Den har stort sett gått til prosjektideer i tidlig fase med store muligheter til videre utvikling.

3.2.2. Selskapet for industrivekst - SIVA

SIVA er en nasjonal aktør som skaper verdiskapingsmiljø i distriktene gjennom å etablere og forbedre nasjonal infrastruktur for nyskaping og innovasjon. De fleste forskningsparker, kunnskapsparker, inkubatorer og næringshager er med i SIVA-nettverket. Antall organisasjoner med mål om å fremme entreprenørskap som er etablert innenfor SIVA-nettverket er vist i tabell 3, fordelt på hvert fylke .

Tabell 3 SIVA-nettverket

	FoU-inkubatorer	Industri-inkubatorer	Nærings-hager	Forsknings-parker	Kunnskaps-parker	SUM
Akershus	1	0	0	3	0	4
Aust-Agder	1	0	1	0	2	4
Buskerud	1	0	3	0	0	4
Finnmark	1	3	6	0	1	11
Hedmark	1	1	4	0	2	8
Hordaland	1	1	2	1	0	5
Møre og Romsdal	2	1	5	0	2	10
Nordland	2	3	6	0	3	14
Nord-Trøndelag	1	1	1	0	1	4
Oppland	2	0	3	0	2	7
Oslo	1	0	0	1	0	2
Rogaland	1	2	5	1	0	9
Sogn og Fjordane	1	2	6	0	1	10
Sør-Trøndelag	2	0	4	1	0	7
Telemark	1	0	1	0	0	2
Troms	1	1	3	1	1	7
Vest-Agder	1	1	2	0	1	5
Vestfold	0	0	0	0	0	0
Østfold	1	0	0	0	1	2
SUM	22	16	52	8	17	115

Kilde: www.siva.no

Inkubatorer er et tiltak for å øke entreprenørskapsaktiviteter og er organisert som egne inkubatorer eller som en del av en kunnskapspark. Det finnes ulike typer inkubatorer. En *FoU-inkubator* er et utviklingsmiljø for nye, forsknings- og/eller kunnskapsbaserte bedrifter med stort potensialet. Inkubatoren gir faglig rådgivning i forretningsutvikling, finansiering, kompetanse- og kapitalnettverk, administrative tjenester osv. FoU inkubatoren tilbyr også et fysisk miljø for å støtte utvikling av bedriftene, samarbeid, kundekontakt og nettverksbygging mellom bedriftene. Gjennom FoU-inkubatorene er det også utviklet distribuerte løsninger for inkubasjon. Målet er at inkubator-tjenestene gjøres tilgjengelig for andre innovasjonsmiljø i distriktene (feks. næringshagene) for å gi bistand til utvikling av nyetablerte vekstbedrifter i disse miljøene. Fra 2008 er det en egen satsing for å øke kvinnedelen i FoU-inkubatorene

En *industri-inkubator* er en inkubator, som i stedet for å knyttes opp mot et forskningsmiljø knyttes opp mot en tung industribedrift eller samling av industribedrifter, også kalt MorBedrift (MB). MB ønsker knoppskyting eller utvikling av nye bedrifter rundt seg. Dette kan være som følge av behov for omstilling eller en bevisst strategi som følge av vekst/overskudd. Lokalsamfunnet kan med dette få en bredere industristruktur,

og MB får et redskap for utvikling av nye bedrifter. Morbedrifter og andre lokale investorer er eiere i tillegg til SIVA. MB tilbyr lokaliteter hvor enkeltmedarbeidere eller grupper av medarbeidere fra MB får hjelp til oppstart av ny virksomhet.

Næringshagene er samlokalisering av små kunnskapsintensive virksomheter som sammen bygger opp et profesjonelt, faglig- og sosialt miljø. Ansvar for utviklingsaktivitetene i miljøet ivaretas hovedsakelig av Næringshagens eget utviklingselskap. Virksomhetenes samhandling med andre aktører i et slik miljø kan gi mange utviklingsmuligheter, for eksempel i form av innovativ aktivitet, større nettverk, bedre utgangspunkt for faglig- og forretningsmessig utvikling og økt trivsel for den enkelte som arbeider i virksomhetene. Dette skal bidra til fremtidsrettede og konkurransedyktige bedrifter i distriktene, samt bidra til innovasjon og næringsutvikling. Gjennom denne organiseringen åpner næringshagene for et nasjonalt fellesskap gjennom næringshagesystemet og SIVA for leietakerne. I tillegg sparer bedriftene lokalisert i næringshagene utgifter gjennom samlokalisert resepsjon, sentralbord og sekretærtjeneste. Dette skal bidra til fremtidsrettede og konkurransedyktige bedrifter i distriktene, samt bidra til innovasjon og næringsutvikling.

Forsknings- og kunnskapsparkene jobber i et nasjonalt innovasjonsnettverk for å utvikle gode forretningsideer og unike forskningsbaserte resultater til bærekraftig næringsvirksomhet. Parkene er formelt tiknyttet de fremste universitets- og høyskolemiljøene hvor ideen bak er å utnytte kunnskapsproduksjonen i undervisnings- og forskningsmiljøet bedre. Det legges vekt på samspill med regionalt næringsliv.

Av andre nasjonale tiltak SIVA står bak, kan nevnes **Kvinnovasjon** som er et treårig prosjekt med kvinner og næringsutvikling som satsingsområder. Målet med prosjektet er å mobilisere flere kvinner til å starte egen bedrift eller videreutvikle etablerte bedrifter. Prosjektet jobber med nettverksbygging, mentorordninger, kompetanseheving, profilering og en felles portal og gir gründerkvinner og de som ønsker å bli det en møteplass. Kvinnovasjonen har også som mål å øke ambisjonsnivået blant kvinner som starter egne bedrifter. Rundt 30 næringshager og utviklingsmiljøer over hele landet tar del i prosjektet

og Innovasjon Norge er flere steder med som samarbeidspartner i de enkelte regionale prosjekter. Kvinnovasjonen finnes i de samtlige fylkene innenfor distriktsvirkeområde unntatt Vest-Agder.

3.2.3. Ungt entreprenørskap

Ungt Entreprenørskap (UE) (www.ue.no) er en landsdekkende (ikke kommersiell) organisasjon med aktivitet i alle fylker. UEs formål er, i samspill med skoleverket, næringslivet og andre aktører, å:

- utvikle barn og ungdoms kreativitet, skaperglede og tro på seg selv
- gi barn og ungdom forståelse for betydningen av verdiskaping og nyskaping i næringslivet
- fremme barn og ungdoms samarbeidsevne og ansvarsbevissthet
- gi forståelse for og kunnskap om etikk og regler i nærings- og arbeidslivet
- styrke samhandlingen i lokalsamfunnet mellom nærings- og arbeidslivet og skolene
- stimulere til samarbeid over landegrensene
- inspirere til framtidig verdiskaping i en sosial, kulturell og økonomisk sammenheng

I arbeidet for å fremme disse formål, bygger organisasjonen bl.a. på at ungdom får internasjonal erfaring gjennom medlemskapet i Junior Achievement- Young Enterprise Europe og Junior Achievement Worldwide

Entreprenørskap i utdanningen er et nasjonalt satsingsområde. UE har fått ansvar for noen av disse tiltakene, og arrangerer blant annet en årlig entreprenørskapsuke, nasjonale konkurranser for videregående skole og høgskole, lager møteplasser for skole og næringsliv og legger til rette for internasjonal kontakt. UE har også utviklet materiell/læremidler til bruk i undervisningen på de fleste trinn i utdanningen, og arbeider kontinuerlig i ferd med å utvikle nye konsepter og metoder.

Entreprenørskap i skolen er en nasjonal satsning og et tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap³. Organisering og satsing varierer mellom ulike fylker. Ved barneskoler, videregående skoler og høyskoler hvor entreprenørskap har vært et sentralt tema i undervisningen, får elevene/studentene anledningen til å etablere/drive et firma sammen med andre elever/studenter. Et resultatmål av arbeidet med entreprenørskap i skolen kan derfor være antall etablerte studentbedrifter, ungdomsbedrifter og elevbedrifter. Tabellen nedenfor viser antall studentbedrifter, ungdomsbedrifter og elevbedrifter i Ungt Entreprenørskap i hvert fylket.

Tabell 4 Ungt-entreprenørskapstiltak

	Student- bedrifter	Ungdoms- bedrifter	Elev- bedrifter	SUM
Akershus	15	225	197	437
Aust-Agder	2	93	70	165
Buskerud	3	72	72	147
Finnmark	2	43	13	58
Hedmark	2	91	112	205
Hordaland	10	180	2	192
Møre og Romsdal	14	61	21	96
Nordland	36	119	230	385
Nord-Trøndelag	3	76	170	249
Oppland	1	70	192	263
Oslo	11	115	107	233
Rogaland	11	126	38	175
Sogn og Fjordane	-	72	17	89
Sør-Trøndelag	-	-	153	153
Telemark	4	99	11	114
Troms	11	106	12	129
Vest-Agder	9	101	77	187
Vestfold	-	114	4	118
Østfold	4	154	129	287
SUM TOTALT	138	1917	1627	3682

- = Opplysninger ikke registrert. (Kilde: Ungt-Entreprenørskap, 2008)

3.2.4. Andre nasjonale aktører og tiltak

Start Norge er en studentorganisasjon som jobber for å fremme innovasjon, nyskaping og entreprenørskap blant studenter i Norge. Start Norge består av 15 lokallag, som er

³ NHD, UFD og KRD utarbeidet i 2004 en strategiplan "Se mulighetene og gjør noe med dem!" som skisserer en rekke tiltak for å nå målet som statsministeren nevner i planen: "- å bli best i verden på entreprenørskap i utdanningen"

utdanningsinstitusjoner over hele landet. Start Norge arrangerer blant annet Venture Cup; Norges største forretningsplankonkurranse.

Venture Cup er en forretningsplankonkurranse som har vært i Norge siden 1999. Start Norge har hatt ansvaret for konkurransen siden 2004. Venture Cup dekker hele Norge og arrangeres og markedsføres på rundt 26 universitet og høyskoler. Den har en sterk faglig forankring i utdanningsinstitusjonene og forskningsenhetene i de forskjellige regionene den blir arrangert. Gjennom Venture Cup får de som deltar mulighet til å utvikle en forretningsidé til en gjennomførbar forretningsplan ved hjelp av erfarne entreprenører, bedriftsledere, profesjonelle investorer og rådgivere. Konseptet består av fire hovedelementer: Utdanning, veiledning, inspirasjon og konkurranse. Utdanningsbiten innebærer at det blir gjennomført praktisk orienterte forelesninger ved lærestedene, og studenter ved enkelte av lærestedene kan ta Venture Cup som et eget fag. Forelesningene skal dekke de viktigste faktorene ved å etablere egen virksomhet. Venture Cup har knyttet til seg et nettverk av erfarne veiledere som gir råd og veiledning om spesifikke problemstillinger. På foredragskveldene og premieutdelingene får deltakerne møte andre nyskappingsinteresserte og bli inspirert til videre arbeid med forretningsidèen. Det fjerde elementet er konkurransen. De beste bidragene belønnes med pengepremier, heder og omtale. De to beste bidragene fra hver regional finale går videre til den nasjonale finalen.

CONNECT er en nettverksorganisasjon som skal bidra til etablering og utvikling av nye *vekstforetak* i Norge ved å koble gründere og entreprenører med kompetanse og kapital. Målet er en raskere kommersialisering av vekstbedrifter for derved å skape flere levedyktige bedrifter og arbeidsplasser. CONNECT er basert på frivillig deltakelse og gratis innsats i nettverket. Driften finansieres gjennom medlemsavgifter, sponsorinntekter og avgifter for aktiviteter. CONNECT tilbyr ulike tjenester som et ekspertpanel som hjelper entreprenøren med å identifisere muligheter; løse problemer og gi praktiske råd, et møtested for entreprenører/vekstbedrifter som søker finansiering og for investorer som leter etter mulige objekter; et møtested for entreprenører/vekstbedrifter og etablerte, større bedrifter innenfor samme bransje samt investorer, veiledning til gründere/entreprenører tilpasset det enkelte prosjekt og frokost og lunsjmøter med

aktuelle temaer og interessante foredragsholdere. CONNECT Norge ble stiftet i 2001 av: NHO, Innovasjon Norge, Universiteter i Oslo, Bergen og Tromsø, NTNU, Forskningsparkene i Norge, Handels- og Servicenæringens Hovedorganisasjon, Bedriftsforum, SIVA, IT Vest, IKT Norge, SINTEF og Handelshøgskolen BI. Disse er hovedsamarbeidspartnere og de tar aktivt del i CONNECTs aktiviteter. Medlemmer i regionale nettverk kan være rådgivningsbedrifter, industribedrifter, investeringselskaper, forskningsmiljøer, organisasjoner, offentlige virksomheter og entreprenører. CONNECT tilbyr tjenester til samtlige fylket gjennom regionene Østlandet, Vest, Trøndelag, Nord-Norge og Sørlandet.

EUROPRISE Norge er en del av det internasjonale Europrise prosjektet. Prosjektets mål er å styrke regional og lokal utvikling og bidra til økt næringsutvikling. Dette søkes bl.a. oppnådd gjennom å styrke den entreprenørielle kompetanse, handlingskvalitet og “spirit” blant unge mennesker (19-35 år) først og fremst ute i distriktene. I 2004 ble dette gjennomført som et kompetansegivende (10vt./30poeng) bedriftsetableringsprogram som skulle gi teoretisk og praktisk kompetanse for å planlegge, etablere og drive egen bedrift. Prosjektet har blitt gjennomført (i 2004) som et nasjonalt samarbeidsprosjekt med Kunnskapsparken Bodø AS som prosjektansvarlig og med følgende samarbeidsparter; Handelshøgskolen i Bodø, Høgskolen i Finnmark, Tromsø, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag, Molde, Hedmark, fylkeskommunene og Innovasjon Norge i de ovennevnte fylkene. I tillegg ble prosjektet støttet av VINN og Kommunal- og regionaldepartementet (KRD). Deltakerne ble registrerte som studenter ved den høgskolen de hadde geografisk nærhet til. Det ble ikke krevd formell studiekompetanse.

Gründerskolen (www.grunderskolen.no) er et samarbeidsprosjekt mellom alle universitetene og en rekke høyskoler i Norge. Programmet koordineres av Senter for entreprenørskap ved Universitetet i Oslo. Det første kullet i 1999 bestod av seks studenter, mens antallet studenter nå er opp mot 150. Programmet er bygget opp rundt tre viktige prinsipper: Praktisk tilnærming, tverrfaglighet og læring under kontrollert usikkerhet. Målsetningen er å gi kunnskap om og erfaring med internasjonal forretningsutvikling med fokus på høyteknologiske oppstartsbedrifter. Gründerskolen

gjennomføres to ganger i året, med utenlandsoppholdet om våren eller sommeren. Studiet gir 30 studiepoeng og er godkjent for støtte fra Lånekassen. Deltakerne må minimum være ferdig med en bachelorgrad før utenlandsoppholdet starter.

Så Kornfond. Det finnes til sammen 15 forskjellige såkornfond hvor staten bidrar med ansvarlige lån. Fondene kan grupperes i tre hovedgrupper: Distriktsrettede, landsdekkende og Såkorn -98.

Den distriktsrettede såkornfondsordningen skal tilføre kunnskapsbedrifter med stort vekstpotensial lokalisert i næringssvake områder en kombinasjon av tålmodig egenkapital, kompetanse og nettverk som er utløsende for å realisere bedriftenes vekst- og lønnsomhetspotensial. Fondene er avgrenset til å investere i ikke-børsnoterte SMB-bedrifter innfor A-, B- og C-kommuner (distriktpolitiske virkeområde, sone III og IV). Fondene ble opprettet i perioden medio 2006 til februar 2008.

Den landsdekkende såkornkapitalordningen skal støtte etablering av innovative, konkurransedyktige vekstforetak gjennom å øke tilgangen av kompetent kapital og kompetanse. Målgruppen er innovative prosjekter, herunder prosjekter fra universiteter og høyskoler over hele landet. Fondene ble opprettet høsten 2006.

Fond opprettet i 1997 og 2000 (Såkornfond '98)

I 1997 ble det opprettet ett landsdekkende såkornfond og fire regionale fond som dekker henholdsvis Sørlandet, Vestlandet, Midt-Norge og Nord-Norge. I 2000 ble det i tillegg opprettet et fond for indre Østlandet. Bakgrunnen for etableringen var at norske myndigheter ønsket å stimulere til private investeringer i nyutviklingsprosjekter (St. prp. Nr. 1 (1996-97) Tillegg nr. 7). Formålet med ordningen var også her å stimulere til at flere nyutviklingsprosjekter med stort verdiskapningspotensiale skulle realiseres.

Administrasjonen av ordningene er av Nærings- og handelsdepartementet lagt til Innovasjon Norge. Staten via Innovasjon Norge bidrar med bl.a. ansvarlig lån og tapsfond til fondene. Forvaltningen/investeringsbeslutningene er lagt til fondene som kun har

private⁴ eiere, og som er organisert som investeringsselskaper under aksjeselskapslovgivningen. Totalt for de tre såkornfondordningene er det ultimo 2007 kommitert vel 3,1 milliarder kroner fordelt som vist i tabellen nedenfor.

Tabell 5 Såkornfond – Finansiering, antall fond og bedriftsengasjement (Beløp i millioner kroner)

Såkornfond	Lån fra staten	Privat kapital	Sum kapital	Antall fond	Antall bedrifter
Distriktsrettede	642,7	354,1	996,8	5	14
Landsdekkende	667,0	682,5	1 349,5	4	20
Såkornfond '98	388,0	388,0	776,0	6	95

Norsk senter for flerkulturell verdiskaping (NSFV) er et etablerersenter som skal bidra til økt gründeraktivitet og verdiskaping blant flerkulturelle i fylkene Buskerud, Oslo, Akershus, Vestfold, Telemark og Østfold. Bakgrunnen for etablering av senteret er å utnytte potensialet som ligger i mangfoldet representert i regionen ved å mobilisere, dyktiggjøre og veilede innvandrere til nyskaping og næringsetablering. Den primære målgruppen er første-generasjons ikke-vestlige innvandrere og deres etterkommere med høy utdannelse og/eller fagekspertise og spisskompetanse som ikke utnytter sin potensial i dag. Senterets arbeid er rettet mot å hjelpe denne gruppa å etablere bedrift i egen regi, i samarbeid med andre, eller som en del av det etablerte næringsliv. Norsk senter for flerkulturell verdiskaping er et nasjonalt prosjekt i Drammensregionen med Rådet for Drammensregionen og Fylkeshuset i Buskerud som ansvarlige for tiltaket. Tiltaket er finansiert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet, Buskerud, Vestfold, Akershus og Østfold fylkeskommuner, NAV, Drammen kommune, og de øvrige syv kommunene innen Drammensregionen på til sammen 2 105 000 kr for 2007. Næringslivet i regionen deltar både faglig og økonomisk. Prosjektet startet i 2006 og løper ut i 2009.

⁴ Som private investorer regnes enkeltpersoner og private bedrifter. Statlige, fylkeskommunale og kommunale selskaper som driver sin virksomhet på kommersielt grunnlag regnes også som private investorer som kan investere i fondene.

Bedin er en internett-tjeneste som har som målsetting å gjøre det enklere å starte og drive næringsvirksomhet i Norge. Bedin og Narviktelefonene drives begge av VINN på vegne av Nærings- og handelsdepartementet. Bedin har to målgrupper:

- *Etablerere/gründere* hvor det er lagt opp til at en får vite alt en trenger i forbindelse med etablering av næringsvirksomhet. Her er det også nettebasert etablereropplæring og chatterom/e-møteplasser for etablererne. En kan også få tilsendt etablererpakke med skjemaer og nyttige hefter (dvs. etablerer.no). Tjenesten er gratis.
- *Bedrifter*. For disse er poenget å kunne svare på det aller meste av de mange spørsmålene som dukker opp i en bedriftshverdag: Skatt, moms, regnskap, arbeidsgiver/arbeidstaker, frister, lovendringer osv. Bedin gir videre informasjon som presenteres i kortform, og med lenker til kildene. Internett-tjenesten inneholder også guider (=små "lærebøker") om ulike temaer. Her er videre mange forretningsdokumenter/maler. I tillegg er lenker til nyttige web-steder, og søkemotorer.

Skaperen er et samarbeid mellom Innovasjon Norge og TV 2 der nyskaperere presenterer en forretningside for et fagpanel bestående av en gründer, en tidligere ordfører og en representant fra Innovasjon Norge. Fagpanelet reiser rundt i hele landet slik at folk kan få presentert ideene sine. De som blir plukket ut får muligheten til å realisere sine prosjekter, møte investorer og få faglig hjelp til videreutvikling av forretningsideen av Innovasjon Norge og andre. Utvalgte ideer blir fulgt opp av TV2 og gjennom 13 programmer følger seerne nyskaperne gjennom de ulike fasene i etableringen med rådgivning og økonomisk støtte. Vinneren av Skaperen får en premie av Innovasjon Norge på en million kroner.

European Business Angel Network (EBAN) er en paraplyorganisasjon for Business Angels I Europa. VINN er medlem av EBAN og står bak Artic Business Angel Nettverket (ArticBAN). Formålet er å knytte gode forretningsplaner fra etablerer.no opp mot lokal eller regional kompetanse og kapital.

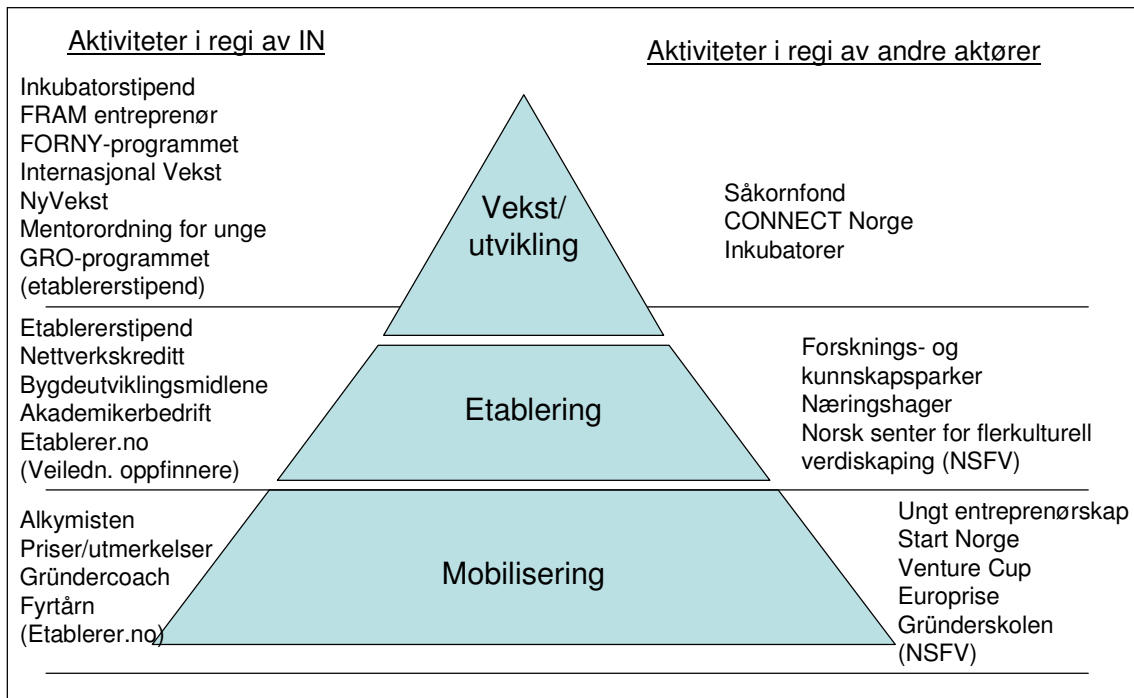
Seedforum Norway er en stiftelse som kobler etablerere og bedrifter som har gode ideer med investorer. Seed Forum er et bindeledd mellom etablerer og investor og arrangerer en rekke møteplasser rundt omkring i Norge og internasjonalt. Den enkelte etablerer eller bedrift går gjennom en prosess med nominering, utvelgelse og trening. Disse får til slutt presentert sine forretningscaser direkte ovenfor kvalifiserte investorer. Seed Forum ble startet i Norge i 2002 og har ekspandert til andre land og har i dag et internasjonalt fundament.

Småsamfunnssenteret er et nasjonalt utviklings- og kompetansesenter for mindre kommuner og bygdesamfunn i Norge. Senteret er et samarbeid mellom tre høgskoler; høgskolen i Narvik, Høgskolen i Hedmark, avdeling Rena og Høgskolen i Volda. Det arbeides for å utvikle samarbeid med andre høgskoler og universiteter i landet og det skal bygges opp en internasjonal kompetanse på området. Organiseringen skal gjøre det lett for enkeltmennesker, kommuner og bygdesamfunn å komme i kontakt med senteret og de ressurspersonene som er tilknyttet senteret. Målet for Småsamfunnssenteret er å utvikle et ”Centre of expertise” med spisskompetanse på småsamfunnenes behov. Videre vil senteret vil være et treffsted for lokalsamfunn og andre interessenter ved å bidra til kurs, nasjonale og internasjonale seminarer og konferanser og å skape fysiske møteplasser samt nettbaserte kunnskapsbanker. Småsamfunnssenteret og etablerer.no samarbeider for å få overført kompetanse innenfor entreprenørskap til distriktene på en slik måte at dette kommer etablerere og næringslivet til gode der disse bor og har sitt virke.

3.3. NASJONALE TILTAK I FORHOLD TIL ENTREPRENØRSKAPSPROSESSEN

Vi har foran (kap. 1.1) vist at tiltak for å fremme entreprenørskap rettes mot ulike faser i prosessen som mobilisering, etablering og vekst/utvikling. De nasjonale⁵ tiltakenes plassering i forhold til dette kan illustreres som vist i figuren nedenfor.

⁵ Med nasjonale tiltak her menes både landsdekkende tiltak og tiltak som kan være avgrenset til det distriktpolitiske virkeområdet.

Figur 2 Nasjonale tiltak i forhold til entreprenørskapsprosessen (Bearbeidet etter IN figur)

4. REGIONALE TILTAK

4.1. SENTRALE AKTØRER OG EKSEMPLER PÅ TILTAK

I tillegg til Innovasjon Norge sine distriktskontor og andre aktører nevnt under nasjonale aktører og tiltak, er fylkeskommunen, regionrådene og kommunene sentrale aktører innen det regionale og lokale utviklingsarbeidet. Vi vil først beskrive disse aktørene kort før vi presenterer 5 eksempler på entreprenørskapstiltak. Vi har lagt vekt på å få fram mangfoldet av tiltak, og eksemplene vil derfor ikke være representative for eksisterende tiltak eller fylkene.

Fylkeskommunen har et hovedansvar som regional utviklingsaktør og arbeide for utvikling av arbeidsplasser gjennom å stimulere til nyskaping og innovasjon på regionalt nivå. Fylkeskommunen sin oppgave er å følge opp saker vedtatt av fylkestinget og Fylkesplanen er fylkestinget sitt overordna styringsdokument for den strategiske, regionale utviklinga av fylket. Nærings- og utviklingsarbeidet i Fylkeskommunene er gjerne tillagt egen Næringsavdeling. Denne avdelingen har en rekke tilskuddordninger til disposisjon i arbeidet som regional utviklingsaktør. Enkelte av tilskuddene er statlige ordninger mens andre er rene fylkeskommunale ordninger. De viktigste ordningene er rettet mot kommuner og forsknings-/utviklingsmiljøer som søkere. Fylkeskommunen samarbeider med Innovasjon Norge gjennom avtaler og Innovasjon Norge har ansvaret for direkte bedriftsrettede virkemidler og håndterer søknader fra enkeltbedrifter og etablerere.

Regionråd er interkommunale politiske samarbeidsorganer mellom nabokommuner i et distrikt eller avgrenset geografisk område. Den har en operativ funksjon og har egne vedtekter eller samarbeidsavtaler om et bredt arbeidsfelt. Regionrådenes rolle er knyttet til utvikling og etablering av felles samarbeidsordninger innenfor kommunale oppgaver i tillegg til initiering av konkrete samarbeidsordninger og samordning mot næringsliv, fylkeskommunen eller andre regionale aktører. Virksomheten er finansiert av medlemskommunene. I tillegg får de ofte noe tilskudd fra Fylkeskommunene og enkelte

regionråd mottar tilskudd fra Fylkemannen. Næringsutvikling/strategisk næringsplan og samarbeid om regional utvikling og planlegging inkl. fylkesplan er sentrale oppgaver for Regionrådene. I september 2007 var det kartlagt 69 forskjellige slike regionråd i Norge, som omfatter 417 av landets 431 kommuner. De kommunale næringsfondene skal bidra til økt lokalt engasjement innenfor tilrettelegging for næringsutvikling, og særlig rettes inn mot kompetanseheving, omstilling, innovasjon og nyskaping.

Kommunene jobber med næringsutvikling på lokalt nivå. Det er ofte det kommunale apparatet som fungerer som det første kontaktpunkt for de som trenger etablererrådgiving, og er en sentral rådgivende organ. I tillegg har kommunene gjennom kommunale næringsfond muligheten til å styrke lokalt næringsutviklingsarbeid med utgangspunkt i lokalmiljøet sine forutsetninger og muligheter. Næringsfondet skal støtte nyetableringer og videreutvikling av eksisterende bedrifter.

Tabell 6 viser eksempler på regionale entreprenørskapstiltak som vi vil gå nærmere inn på i neste kapittel.

Etablereropplæring, etablereroppfølgning og rådgivning

Denne typen tiltak er utbredt i samtlige fylker, og har som mål å veilede både nye etablerere og etablerte bedrifter som ønsker å videreutvikle seg. De fleste etablererkursene arrangeres i regi av Innovasjon Norge og er nevnt tidligere.

Tabell 6 Eksempler på regionale entreprenørskapstiltak

No	Entreprenørskapsstiltak	Entreprenørskapsfase			Type tiltak			Målgruppe			Prosjekteier			
		Mob	Etab	Utv/Vekst	Fin	Utd	Netv	Kv	Ung	Innv	FK	Kom	IN	Andre
1	START		1			1				1				1
5	Inovus	1				1			1				1	1
61	Drivhuset	1				1								1
9	Salten Invest			1	1							1		
14	Hoppid.no	1	1			1	1				1	1	1	
15	Topp/vekst			1	1	1	1						1	
16	Bygdemob.	1			1									1
18	Idefangst	1				1		1	1				1	
23	Etablererveil		1			1	1					1		
24	Innov. faddere		1	1			1					1		
33	Nyskaper'n	1			1							1		
38	Innorama			1			1						1	
40	Tiltaksløst		1		1	1			1		1	1	1	1
44	Kvinne GründerDagen	1			1	1		1			1		1	1
47	Take-off		1			1	1							1
53	Etablererfond			1	1									1
54	SR-Bank		1		1									1

4.2. NÆRMERE OM DE ENKELTE ENTREPRENØRSKAPSTILTAKENE

Vi vil i dette kapittelet gå nærmere inn på hvert enkelt av tiltakene presentert i tabellen ovenfor. For å dekke hele entreprenørskapsprosessen, har vi valgt fem eksempler innenfor hver fase; mobilisering, etablering og vekst/utvikling. Tiltakene er nummererte med tall i parentes for å lettere kople tabellen med informasjonen. Det må understrekes at dette er eksempler og hvor det vil finnes en lang rekke tilsvarende tiltak spredt utover hele landet. Gjennomgangen i det videre er med andre ord ment å være illustrativ for den bredden som finnes av entreprenørskapstiltak i fylkene, men ikke uttømmende for hva som finnes.

4.2.1. Mobilisering: Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap

Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap fokuseres mot tidlige faser av etableringsprosessen prosessen for å øke etableringslysten. Det kan være tiltak rettet mot å øke tilfanget av forretningsideer som personer med entreprenørskapsintensjoner kan ta tak i.

INOVUS (5) er en nasjonal festival som arrangeres annet hvert år av Kunnskapsparken Bodø. Festivalen setter fokus på entreprenørskap blant barn og ungdom. Inovus ble første gang arrangert var i 2005. Festivalen er en nasjonal møteplass for næringsliv, skoleverk og ungdom innenfor temaet entreprenørskap og har ca 2000 deltakere hver gang. Hovedaktørene bak arrangementet er Kunnskapsparken, Innovasjon Norge og Utdanningsdirektoratet. Nordland fylkeskommune var sterkt involvert i første arrangement av Inovus for å utvikle konseptet, som finansør, som vertskap for middagen, i tillegg til å stille med innledere. Selv om konferansen har en nordlandsk forankring, har Inovus etter hvert fått forankring på nasjonalt nivå og Utdanningsdirektoratet la sin offisielle konferanse om entreprenørskap i skolen til grønn Inovus i 2007. Budsjettet for festivalen ligger på 3 - 3,5 millioner per år og finansieres av Nordland Fylkeskommune, Bodø kommune, Team Bodø, Innovasjon Norge, Utdanningsdirektoratet, Høgskolen i Bodø, Innovasjonsprogram Salten (DA-midler), deltakeravgift, Sparebanken Nord-Norge og ulike nasjonale sponsorer.

Drivhuset (61). Entreprenørskapsstiftelsen Drivhuset er en partipolitisk ubundet ideell stiftelse som ble startet 1992 av studenter ved Universitetet i Karlstad. Siden da har Drivhuset økt i omfang og per i dag finnes det Drivhus ved ni høgskoler og universiteter i Sverige, og et i Norge. Drivhuset i Hedmark ble i 2002 startet på initiativ fra Høgskolen i Hedmark, avdeling for økonomi, samfunnsfag og informatikk på Rena og Åmot kommune. Drivhusets målsetting er å motivere og inspirere studenter ved Høgskolen i Hedmark til idéskapning. Drivhuset disponerer mindre beløp som er øremerket til utvikling av studenters forretningsideer. Drivhuset sammen med Innovasjon Norge gir økonomisk støtte til å leie inn personer som har den spisskompetansen etablereren trenger til utvikling av sin idé. Ellers arrangerer drivhuset en rekke ulike aktiviteter for å motivere og inspirere studentene til nytenkning. Dette kan være temadager/nettverkslunsjer, kurs i motivasjon, karriereplanlegging og entreprenørskap, test og videreutvikling av ideen sammen med andre studenter og representanter for næringslivet, gründercamp og forretningsidekonkurranser.

Bygdemobiliseringsprosjekter (16) har hele småsamfunn som målgruppe. Tiltaket hører inn under hoppid.no; som er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider. Tiltaket vil bli gjennomført i 2006-2010. Målet er å utvikle livskraftige lokalsamfunn der folk trives og ungdom finner ei utfordrende og attraktiv framtid samt å sette i gang positive utviklingsprosesser i bygdene. Ved at hele bygda løfter seg sjøl skapes en grobunn for ideer og entreprenørskapsaktiviteter. Ei arbeidsgruppe leda av landbruksavdelinga i Møre og Romsdal har ansvaret for dette tiltaket. Fram til mai 2008 var det satt i gang 15 ulike prosjekt hvor hvert prosjekt har fått opp til 300 000,-. 50 % finansieres av KRD og 50 % er BU-midler. Til sammen finansierte KRD og BU-midlene 1 325 000,- for prosjektet i 2007. Reiseliv, næringsutvikling, entreprenørskap og trivsel sentralt i de fleste prosjektene.

Nyskaper'n (33) ble første gang arrangert i 2006 og arrangeres 1 gang hvert år av Midt-Telemark Næringsutvikling (MTNU) er. Det er en lokal miniutgave av "Skaperen" på TV2 og en konkurranse med premie til de beste forretningsideene eller oppfinnelsen. Gründerspirer fra regionen kan stille opp for å få sin idé vurdert av et profesjonelt panel. Det pleier å være mellom 10 og 12 deltakere på Nyskaper'n.

Kvinnegründerdagen (44) ønsker å bidra til å skape oppmerksomhet rundt kvinnelige gründere, inspirere kvinner til entreprenørskap, motivere og støtte unge ferske kvinnelige gründere, engasjere og inspirere til gründerånd og kreativitet som kan bidra til vekst i samfunnet. KvinneGründerPrisen gis til en kvinne som allerede har lyktes med sin forretningsidé og blir bestemt av en jury. Senter for Entreprenørskap ved Universitetet i Agder er arrangør av KvinneGründerDagen i fellesskap med Vest Agder Fylkeskommune, Aust Agder Fylkeskommune og Innovasjon Norge. KvinneGründerDagen ble første gang arrangert i 2007 hvor over 160 kvinner og noen få menn var samlet. De fremmøtte delte erfaringer og de fikk høre om vellykkede og krevende etableringer.

4.2.2. Etablering: Tiltak rettet mot etableringen av nye bedrifter

Tiltakene som fokuserer på etableringsfasen i entreprenørskapsprosessen har som mål å identifisere forretningsideer og personer som vurderer å gå i gang med bedriftsetablering.

START - Basiskunnskap om etablering (1). Kvinne Universitetet i Nordland (KUN) arrangerer kurs i etablererkunnskap for flyktninger og innvandrere i Hamarøy, Tysfjord og Steigen. Kurset er lagt opp med en ukes opplæring på KUN og to helgesamlinger i løpet av juni-august 2008. Målet er å hjelpe de som ikke har norsk som morsmål, og som har tanker om å etablere sin egen arbeidsplass, til å øke sin kunnskap om etablererapparatet og de forhold og begreper en etablerer må ha kjennskap til for å kunne starte og drive egen bedrift. Kurset er finansiert av Nordland fylke, Innovasjon Norge og Steigen kommune til gjennomføring av kurset.

Etablererveiledning (23). I Buskerud er det etablert etablerersentre – og kontorer i 4 regioner (Drammen, Kongsberg, Hallingdal, og Ringerike) med mål om å gi best mulig og lik veiledning til de i regionene som ønsker å etablere egen næringsvirksomhet. Hvert regionkontor skal gjennom målrettet veiledning bistå enkeltpersoner som planlegger å starte ny næringsvirksomhet i sin region med utarbeidelse av forretningsplaner, markedsføring m.v. I tillegg bidrar de til å etablere et aktivt nettverk mellom eksisterende næringsliv og nyetablerere og nyetablererne seg imellom. Etablerersentrene står også som arrangør av ulike kurs og temakvelder. Buskerud fylkeskommune, Innovasjon Norge og kommunene finansierer etablerersentrene. Finansieringen er ulik i de fire regionene med samlet finansiering på kr 27 765 000,- for 2007. Det skrives årlige rapporter for etablererveiledningen. I Drammen og Kongsberg regionene fikk 218 foretningsideer/etablerere veiledning og i Ringerike regionen fikk 164 etablerere veiledning i 2007. Kommunene v/Rådet for aktuell regionen eier tiltaket.

Ung Tiltaksløst (40) har siden 1999 vært en fast ordning for ungdom mellom 13-26 år i Nord-Trøndelag. Gjennom Ung Tiltaksløst kan ungdom søke økonomisk støtte og personlig rådgiving i forhold til prosjekter de jobber med. Alt fra firmaetableringer til mindre kulturprosjekter kan få støtte. Ung Tiltaksløst har sin hovedoppgave å ta vare på

og utvikle den ungdommelige skaperkraften. Primæroppgavene til Ung Tiltakslyst er søknadsbehandling og oppfølging av søknader. Det er ungdommene i styringsgruppa som behandler søknadene og de behandler ca. 100 søknader hvert år med en overvekt på etablering av egen næringsvirksomhet. Det kan gis økonomisk støtte til inntil kr 20 000,-. Eier er Nord-Trøndelag Barne- og Ungdomsråd i tett partnerskap med Nord-Trøndelag Fylkeskommune (NTFK), Fylkesmannens landbruksavdeling, kommunene og Innovasjon Norge. Ungt Tiltakslyst blir finansiert av Nord-Trøndelag Fylkeskommune og Fylkesmannens Landbruksavdeling.

Midt-Norge Take-Off (47) er et nyskappingsprogram hvor idéhavere, studenter og erfarne forretningsutviklere fra NTNU i Trondheim og næringsliv arbeider sammen for å utvikle en fullstendig forretningsplan for idéhavernes forretningsidéer. Herunder analyser av markedspotensial og konkurrenter, strategiutarbeidelse, budsjett og finansieringsplan. Ved hver gjennomføring deltar 6 forretningsideer, og totalt blir det tilført 500-600 arbeidstimer per prosjekt. Første del av Midt-Norge Take-Off er et 2 dagers introduksjonskurs hvor fokus er på innføring i strategiske og økonomiske metoder som benyttes ved utarbeidelse av en forretningsplan. Hoveddelen av Midt-Norge Take-Off er idéutviklingsseminaret som er en ukes intensiv samling hvor samtlige deltakere bor og arbeider sammen for å utarbeide fullstendige forretningsplaner for de deltagende prosjektene. Utviklinga skjer i samarbeid med finansiører og andre aktuelle kompetansemiljøer i Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal. Et mål er å utvikle relasjoner mellom bedrifter / nyetablerere og forsknings- og utviklingsmiljøer som kan gi bidrag til næringslivet i regionen. Målgruppen for Midt-Norge Take-Off er både bedrifter og gründere i Midt-Norge regionen.

SR-Bank Næringsutvikling (54) er en stiftelse som skal bidra i forstadiet til en eventuell kommersialisering av en forretningsidé. De støtter eller investerer ikke i allerede etablerte selskaper, men har som formål å bidra til opprettelse av nye, interessante forretningskonsepter. SR-Bank Næringsutvikling jakter på forretningsideer og de tiltak som kan stimulere til ideutvikling i regionene de er representert i. Det finnes fire regionale stiftelser; Haugalandet, Stavanger-regionen, Dalane/Lister og Sørlandet.

4.2.3. Vekst/utvikling: Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter

Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter skal bidra til at nyetablerte bedrifter øker sjansene for overlevelse og/eller vekst.

Sørlandets etablererfond (53) er etablert og finansiert av Sørlandets Kompetansefond, Agder Energi og Cultiva i 2007. Formålet er å bidra med risiko kapital/egenkapital for gründere i en tidlig utviklingsfase. Etablererfondet ønsker å stimulere til at flere kommersielle prosjekter kunne realiseres, bedrifter etableres og dermed skape lønnsomme arbeidsplasser. Fondets investeringer foretas i to kategorier av selskaper; nyetablerte bedrifter som har behov for kapital til å komme i en driftsfase og nyetablerte bedrifter som har behov for kapital til videre teknologi eller markedsutredning og som har et stort vekstpotensial. Bedrifter i kategori 1 vil i hovedsak være nye innovative bedrifter innenfor tjenesteytende sektor med hovedvekt på opplevelsesøkonomien. Bedrifter i kategori 2 vil være prosjekter i ulike bransjer.

Salten Invest (9) er et heleid aksjeselskap av Salten Regionråd. Selskapet som ble stiftet i 2005 og har et mål om å foreta kommersielt motiverte investeringer i en tidlig fase i nyskapende bedrifter i Salten. Salten Invest skal sikre lønnsom avkastning på investert kapital gjennom utvikling og realisering av investeringsporteføljen. Salten Invest står fritt med hensyn til utvelgelse og investeringer, men investeringene skal bare skje i selskaper i Salten. Bedriften skal være stiftet og i tidlig utviklingsfase. Ved å søke investeringsobjekter i ulike bransjer sprer Salten Invest spre risikoen. Salten Invest har opp til 30 % eierskap i en enkelt bedrift og normalt sett med i et selskap i 3-7 år. Selskapet er finansiert av Innovasjonsprogram Salten (RDA-midler) og forvalter totalt vel 30 millioner kroner.

Satsing på topp-/vekstetablerere (15). Innovasjon Norge i Møre og Romsdal følger til en hver tid opp 5 toppetablerere med spesielle tiltak slik at disse blir i stand til å lykkes på et internasjonalt marked. Målet er å styrke gjennomføringsevne for konkurransedyktige, framtidsretta og innovative virksomheter med internasjonalt potensial som kan føre til fornying av næringslivet. De 5 kandidatene får tilbud om rådgivning fra Innovasjon Norge, ressurser tilknyttet rådgivning tilsvarende 20 % av et årsverk, tilgang på

Innovasjon Norge sitt kontor, økonomisk bistand, nettverk og kompetanse. Tidsperioden disse skal få oppfølging vil være individuelt tilpasset, men i gjennomsnitt på tre til fire år med varierende intensitet. Dette tiltaket hører inn under hoppid.no som er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider. Innovasjon Norge er ansvarlig for gjennomføring av tiltaket som varer fra 2006-2010. Ei arbeidsgruppe fra tiltaksapparatet regionalt og nasjonalt finner de 5 kandidatene. Tiltaket er finansiert av Innovasjon Norge hovedkontor og Møre og Romsdal, Møre og Romsdal fylke på 1 500 000 kr for 2007.

Fylkeskommunens innovasjonsfaddere (24) er en målrettet innsats for å videreutvikle kompetansenettverket på tvers av regionene for å få økt fokus på kompetanseutvikling og forsknings- og utviklingsarbeid i distriktene. Regionrådet for Hallingdal er prosjekteier av tiltaket og Næringshagen i Hallingdal og Hallingdal etablerersenter er ansvarlige innovasjonsfaddere for gjennomføring av prosjektet. Hallingdal, Midt – Buskerud og Numedal er virkeområdet. Sentralt i prosjektet er å skape kobling/kommunikasjon på tvers av regionene for å utveksle kompetanse og erfaring, stimulere til prosjektsamarbeid, og koble SMB-aktørene (små og mellomstore bedrifter) med hverandre. Fadderne skal være samtalepartner for å bistå i vanskelig veivalg for de som skal starte egen virksomhet eller drive med utviklings- og omstillingsprosjekt i en etablert bedrift. Fadderen gir råd og veiledning, kobler etablereren med viktige personer innenfor sitt nettverk, avvikle ett til to møter per måned samt er tilgjengelig til å svare på spørsmål per mail, telefon osv mellom møtene. Første prosjektfase var over i 2006, og det ble gjort en evaluering før videreføring i 2007-2008. Evalueringa er positiv og viser at det er utviklet sterkere kobling mellom ulike regionale ressursmiljøer gjennom forpliktende samarbeid om felles arrangement og prosjektutvikling.

INNORAMA (38) er ei messe for etablerere hvor 50 bedrifter som har fått etablererstipend fra Innovasjon Norge får muligheten til å vise fram bedriftsideen sin. Ettersom nettverksbygging er viktig for disse små og nye bedriftene, inviteres også større, godt etablerte bedrifter. Innorama bidrar dermed både faglig og motivasjonsmessig. Innovasjon Norge er eier av Innorama og det er et samarbeid mellom ulike aktører i Sør –

og Nord Trøndelag. Med Innorama ønsker arrangørene å stimulere til at det skapes enda mer verdier gjennom nyetableringer. Innorama er hittil blitt arrangert 2 ganger, første gang høsten 2005. Ved neste Innorama tas det sikte på å presentere 80 - 100 etableringsprosjekt fra Nord- og Sør-Trøndelag. Innorama har et budsjett på ca 800.000 kroner per år. Til neste års arrangement finansierer Innovasjon Norge i Nord- og Sør-Trøndelag prosjektet med 400 000 kr hver.

4.3. OVERSIKT OVER REGIONALE OG LOKALE TILTAK

Tabellen nedenfor viser en oversikt over entreprenørskapstiltak i de enkelte fylkene. Utvalgte tiltak og informasjon om de er tatt med på grunnlag av svarene fra fylkeskommunene (9 svar), distriktskontorene for Innovasjon Norge (9 svar) og kunnskapsparke/næringshager (10 svar). Tiltakene er nummererte og en beskrivelse av tiltakene finnes i vedlegg.

Etableringsfasen er inndelt i mobiliseringsfasen, etableringsfasen og utvikling/vekst. Type tiltak er finansiering, kompetansetiltak og nettverkstiltak. Tabellen viser videre om tiltaket er spesielt tilegna målgruppa kvinner, ungdom og innvandrere. Deretter viser tabellen om prosjekteieren er fylkeskommune, kommune, Innovasjon Norge eller andre. Interkommunale samarbeid og regionråd inngår under kommunen i tabellen. Til slutt er angitt om prosjektet kan karakteriseres som permanent eller midlertidig. Det må understrekes at grensdragningen mellom hva som kan sies å være permanent og hva som er midlertidig kan være noe vanskelig, men det er lagt til grunn at tiltak som kan antas å ha en varighet på mer enn 4-5 år er ansett å kunne kategoriseres som permanente. For eksempel vil de forskjellige investeringsfondene som ofte har ha en lengre tidshorisont på bli karakterisert som permanente tiltak her.

Det har ikke vært mulig å kartlegge i hvilken grad de ulike tiltakene er evaluert. Der hvor vi har kjennskap til dette vil det framkomme av teksten bak om det enkelte tiltaket. Det må allikevel kunne antas at tiltakene i liten grad er eksternt evaluert.

Tabell 7 Oversikt over lokale og regionale entreprenørskapstiltak etter fylke

No	Entreprenør- skapstiltak	Entreprenørskapsfase			Type tiltak			Målgruppe			Prosjekteier				Varig- het ⁶
		Mob	Etab	Utv/ Vekst	Fin	Kom ⁷	Netv	Kv	Ung	Innv	FK	Kom	IN	Andre	
No	Nordland														
1	START		1			1				1				1	M
2	Kvinnesatsn	1				1	1	1	1					1	M
3	Startstipend		1		1							1			M
4	Nyskappings- seminaret		1	1		1	1							1	P
5	Inovus	1				1			1				1	1	M
6	Etablererkurs		1			1		1	1	1				1	M
7	SPIR	1				1								1	P
8	”Ka du tru”	1	1			1	1					1	1	1	M
9	Salten Invest			1	1							1			P
10	KapNord Fond			1	1									1	P
11	Start opp Salten		1			1						1			M
12	Rugekasse		1			1	1					1			P
13	Pris kvinner	1			1			1			1				P
	Møre og Romsdal														
14	Hoppid.no	1	1			1	1				1	1	1		P
15	Topp/vekst			1	1	1	1						1		M
16	Bygdemob.	1			1									1	M
17	Etablereroppl		1			1						1	1		M
18	Idefangst	1				1		1	1				1		M
19	Oppfølgings- rådgivning			1	1	1							1		P
20	Tafjord-fondet		1		1	1								1	P
21	Oppfinnerfor.	1	1			1	1							1	P
	Buskerud														
23	Etablererveil		1			1	1					1			P
24	Innov. faddere		1	1			1					1			M
25	Innov. Camp	1				1			1					1	P
	Hordland														
26	Business Region Bergen	1					1				1	1			P
27	Styrkt satsn på entreprenørsk	1				1	1				1		1		M
	Telemark														
28	Etablererkont		1			1							1		P
29	Ung kultur i vekst		1			1			1				1		M
30	Vestmar Opplæringssen		1			1						1			P
31	Innflyttere	1				1	1					1		1	M
32	Film/brosjyre	1					1					1			M
33	Nyskaper'n	1			1							1			P

⁶ P = permanent, M = midlertidig

⁷ Kom = Kompetanse, utdanning, kurs, og i tillegg er informasjonsmateriell/brosjyrer og lignende inkludert her.

No	Entreprenør- skapstiltak	Entreprenørskapsfase			Type tiltak			Målgruppe			Prosjekteier				Varig- het ⁶
		Mob	Etab	Utv/ Vekst	Fin	Kom ₇	Netv	Kv	Ung	Innv	FK	Kom	IN	Andre	
34	Investorforum			1	1							1	1		P
35	Ideverksted		1			1						1	1	1	P
36	Sett spor etter deg	1			1	1						1		1	M
37	Entrepr i barnehage	1				1			1			1			M
	N-Trøndelag														
38	Innorama			1			1						1		P
39	Ung 15+ i Snåsa	1				1	1		1			1		1	M
40	Tiltakslyst		1		1	1			1		1	1	1	1	P
	A-Agder														
41	Art Start		1		1						1		1		P
42	Kulturfabrikk	1	1			1	1				1	1	1	1	M
43	IKS	1	1			1	1							1	P
44	Kvinne-GründerDagen	1			1	1		1			1		1	1	P
45	Spinny			1		1								1	M
46	Trykktank		1			1								1	P
	S-Trøndelag														
47	Take-off		1			1	1							1	P
48	Etablererkurs		1			1						1			M
49	”Ung Skaperlyst”	1				1			1			1			P
50	Ungdomsfond	1	1		1	1			1		1	1	1		P
51	Nyskap. guide	1	1			1	1				1		1		M
52	Seed Forum		1	1		1								1	P
	V-Agder														
53	Etablererfond			1	1									1	P
54	SR-Bank		1		1									1	P
67	Fra ide til levebrød		1			1								1	M
68	Cultiva		1		1									1	P
55	Lindesnesfond			1	1									1	P
	Sogn og Fjordane														
56	Kommunal næringsutv	1	1			1	1					1	1		M
69	Driftig		1			1	1				1				P
70	Nettverks-samling			1			1				1				M
	Troms														
57	MABIT			1		1	1							1	M
58	NorInnova		1	1	1	1	1							1	P
59	Hålogaland Kapital		1	1	1									1	P
60	Dagens unge – reg fremtid	1				1			1			1			M
	Hedmark														
61	Drivhuset	1	1			1			1					1	P

No	Entreprenør- skapstiltak	Entreprenørskapsfase			Type tiltak			Målgruppe			Prosjekteier				Varig- het ⁶
		Mob	Etab	Utv/ Vekst	Fin	Kom 7	Netv	Kv	Ung	Innv	FK	Kom	IN	Andre	
62	Etablerer arr	1				1							1		M
63	Etablereroppf			1		1							1		M
	Oppland														
64	Kvinner i Oppland	1				1	1	1	1		1		1	1	M
	Finnmark														
65	Young entrepr in Barents II	1				1	1		1					1	M
	Unge kultur- entreprenører		1			1			1				1		
	Rogaland														
71	RKK		1			1	1				1			1	P

5. AVSLUTTENDE KOMMENTARER

Kartleggingen viser at det er en forholdsvis stor aktivitet og bevissthet om entreprenørskap i forhold til å skape arbeidsplasser både nasjonalt, regionalt og ute i distriktene. Tiltakene for å øke entreprenørskapsaktivitetene er mangfoldige og omfanget og hyppigheten av de ulike tiltakene varierer alt fra en dags seminar til større prosjekter som løper over flere år. Det er med andre ord et bredt og variert bilde som framkommer. Innovasjon Norge, Ungt Entreprenørskap og SIVA er sentrale aktører og bidrar til å opprettholde en viss entreprenørskapsaktivitet i samtlige fylker.

De nasjonale aktørene er også sentrale aktører for å gjennomføre tiltak på regionalt og lokalt nivå. Dette kan være tiltak de sjøl har initiert alene eller sammen med andre, eller de bidrar med økonomiske midler eller annen støtte for at andre skal kunne iverksette tiltak. Kartlegginga viser at spesielt Innovasjon Norge er en sentral aktør i flere av tiltakene og at de ofte har etablert partnerskap med fylkeskommuner og kommuner for gjennomføring av større tiltak. Dette gjelder spesielt ved satsing på etablererrådgivning på lokalt nivå, ved øking av kvaliteten på veiledningen hos kommunene eller etablering av etablererkontor. Det virker som at stadig flere fylker ser at et bedre samarbeid og koordinering av virkemiddelapparatet mellom fylkeskommunene/Innovasjon Norge og førstelinjetjeneste i kommunen vil være en riktig retning å gå for å øke etableringen ute i distriktene. Distriktskontorene hos Innovasjon Norge står for mesteparten av etablereropplæringskursene i fylkene, og i enkelte fylker ønsker de å være eneste tilbydere av dette tiltaket og støtter ikke opp andre opplæringstilbud. I andre fylker finnes det flere tilbydere av etablereropplæringen, gjerne som et samarbeid mellom flere kommuner eller gjennom kunnskapsparker og andre. Innovasjon Norge er gjerne med på finansiering av disse kursene.

Kompetansetiltakene er generelt godt utbredt i fylkene, og står spesielt sentralt i etableringsfasen. I tillegg til etablererrådgivning og kurs, kan dette tiltaket være representert som nyskappingsseminarer, seminarer, temakvelder, inkubatorer, gründercamp, nyskappingsguider, og forretningsidekonkurranser. Det var færre av

tiltakene som var nettverkstiltak, men enkelte av kompetansetiltakene fungerte i tillegg som utvikling av nettverk for etablerere. Det var heller ikke så mange av tiltakene som gikk på direkte økonomisk støtte. Av tiltakene i kartlegginga fantes det mange tiltak retta mot etableringsfasen og færre tiltak var retta mot mobiliserings – eller utviklingsfasen. Vi har ikke grunnlag for å kunne si om dette utgjøre noe ”hull” i tiltaksbatteriet. På den annen side vil det alltid være av nytte å gjennomgå hele pakken for stadig å kunne justere tiltaksbatteriet etter mangler og endrede behov.

En del av tiltakene er rettet mot ungdom og kvinner, mens et fåtall tiltak synes å være rettet mot innvandrere. De fleste tiltakene i kartlegginga hadde imidlertid ingen av disse spesifikke målgruppene, men var generelle tiltak. Vi sitter med et inntrykk av at kvinnetiltakene i større grad enn for en del år tilbake er integrert i de ordinære tiltakene. Samtidig synes det å ha blitt utviklet flere tiltak rettet mot ungdom enn hva var tilfelle for en del år siden.

Selv om kartleggingen ikke er noen fulltelling av entreprenørskapstiltak i Norge og derfor ikke kan si noe om omfang, utbredelse, organisering og resultatene av all aktiviteten innenfor entreprenørskapsområdet, mener vi den relativt brede informasjonsinnhenting som er benyttet har fanget opp og illustrerer den store bredden og ikke minst det mangfoldet av tiltak som finnes over hele landet. Bare å få fram dette varierte bildet bør kunne gi interesserte et godt inntrykk av den varierte entreprenørskapssatsingen som finnes over hele landet. På den andre siden synes det å være en del regionale forskjeller med hensyn til bransjeorientering og fokus. For eksempel kan en ha et sterkere teknologi fokus i Trøndelagsregionen en for eksempel i Nordland eller Troms. Slike forskjeller reflekterer regionale ulikheter. Om det i tillegg kan det være geografiske ”hull” i den norske entreprenørskapssatsingen er det imidlertid vanskelig å ha noen klar oppfatning av på bakgrunn av foreliggende undersøkelse. De regionale forskjellene synes allikevel så store at det kunne være verdt å undersøke nærmere for å kunne styrke og videreutvikle entreprenørskapssatsingen

En ytterligere bredde og mangfoldighet ville ha framkommet om førstelinjetjenesten ute i kommunene (næringssetater, landbrukskontorer og lignende) hadde blitt trukket inn da det er disse som ofte vil være de som først møter potensielle etablerere. Det er derfor flere forhold som det kunne vært interessant å se nærmere på. For eksempel er antallet aktører bredt og omfattende med både lokale og nasjonale aktører. Dette reiser spørsmålet om tiltakene er hensiktsmessig samordnet eller ikke. Vil enkelte av de nasjonale organisasjonene for eksempel kunne ha egne mål i forhold til fylkeskommunale næringsstrategier? Det kan derfor være behov for en mer helhetlig vurdering av kommuner, fylkeskommuner og SIVA/INs roller og samordning. Et annet åpenbart spørsmål er om førstelinjetjenesten er hensiktsmessig i forhold til potensielle etablereres behov. Det synes å finnes mange arenaer og innganger for etablere, men vet vi egentlig om flere kunne vært brakt fram? Her foreligger det lite kunnskap, selv om enkelte virkemidler er evaluert (etablerstipend) er det lite fokus på rekruttering av etablerere i denne sammenhengen.

VEDLEGG

Vedlegg 1: Brev til Fylkeskommunene

Kartlegging av tiltak som stimulerer til entreprenørskapsaktiviteter

Nordlandsforskning jobber med et oppdrag for Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) hvor vi skal kartlegge tiltak som stimulerer til entreprenørskapsaktiviteter. I den forbindelse håper vi dere kan hjelpe oss med anskaffelse av informasjon angående tiltak i ditt fylke.

Kartleggingen omfatter tiltak som har entreprenørskap som formål eller som er spesielt relevante for entreprenører. Kartleggingen fokuserer på pågående eller nylig avsluttede tiltak.

Tiltak for å fremme entreprenørskap kan rettes mot ulike faser i denne prosessen:

1. Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap (intensjon, forretningsmulighet)
2. Tiltak rettet mot etableringen av nye bedrifter (planlegging, forretningsidé)
3. Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter (fra etablering til levedyktig bedrift)

Eksempler på tiltak kan være: idèskapingsseminar, mobiliseringstiltak, etablereropplæring/rådgivning, nyskapingseminarer, finansieringsordninger, nyskapingseminarer, nettverksprosjekter, bedriftsutviklingsprosjekter, etablereroppfølgning, etablererlab, elev- ungdoms og studentbedrifter, inkubatorer mv.

Hvilke opplysninger ønsker vi?

- Oversikt over entreprenørskapstiltak i fylket/distriktet, og om dette er på kommunalt/lokalt, interkommunalt, fylkes, flere fylkes, nasjonalt nivå.
- Opplysninger/kontaktinformasjon om prosjekteier og kontaktperson til tiltakene
- Kort beskrivelse av tiltakene (formål, målgruppe, start, slutt, ant deltakere)
- Hvordan blir tiltaket finansiert og hvor mye?
- Hvor mange kunnskapsparker, forskningsparker, næringsparker og næringshager finnes i fylket? Har dere kontaktinformasjon til disse, Web-adresse eller liknende vil vi gjerne ha det.

Vi håper dere kan gi tilbakemelding til oss så raskt som mulig. Dersom dere har noen spørsmål kan dere kontakte:

Einar Lier Madsen (prosjektleder), tlf 75 51 76 07, e-mail: einar.lier.madsen@nforsk.no

Ingebjørg Vestrum, tlf 75 51 76 98, e-mail: ikv@nforsk.no

Foreløpig takk for hjelpa!

Med helsing fra
Ingebjørg Vestrum,
Nordlandsforskning

Vedlegg 2: Brev til Innovasjon Norges distriktskontorer

Kartlegging av tiltak som stimulerer til entreprenørskapsaktiviteter

Nordlandsforskning jobber med et oppdrag for Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) hvor vi skal kartlegge tiltak som stimulerer til entreprenørskapsaktiviteter. I den forbindelse håper vi dere kan hjelpe oss med anskaffelse av informasjon angående tiltak i ditt fylke.

Kartlegginga omfatter tiltak som har entreprenørskap som formål eller som er spesielt relevante for entreprenører. Kartlegginga fokuserer på pågående eller nylig avsluttede tiltak. Tiltak for å fremme entreprenørskap kan rettes mot ulike faser i prosessen:

1. Tiltak for å øke tilbøyeligheten til entreprenørskap (intensjon, forretningsmulighet)
2. Tiltak rettet mot etableringen av nye bedrifter (planlegging, forretningsidé)
3. Tiltak for å styrke nyetablerte bedrifter (fra etablering til levedyktig bedrift)

Eksempler på tiltak kan være: idèskapingsseminar, mobiliseringstiltak, etablereropplæring/rådgivning, nyskapingseminarer, finansieringsordninger, nyskapingseminarer, nettverksprosjekter, bedriftsutviklingsprosjekter, etablereroppfølgning, etablererlab, inkubatorer, mv.

Vi ønsker opplysninger over enkeltstående tiltak som er igangsatt av Innovasjon Norges distriktskontor for det enkelte distrikt. I tillegg ønsker vi opplysninger om tiltak satt i gang etter initiativ fra andre, hvor Innovasjon Norge er medfinansør. Nordlandsforskning har god oversikt over Innovasjon Norge sine øvrige virkemidler, og trenger ikke opplysninger om disse.

Hvilke opplysninger ønsker vi?

- Oversikt over entreprenørskapstiltak i distriktet, og om dette er på kommunalt/lokalt, interkommunalt, fylkes, flere fylkes, nasjonalt nivå.
- Opplysninger/kontaktinformasjon om prosjekteier og kontaktperson til tiltakene.
- Kort beskrivelse av tiltakene (formål, målgruppe, start, slutt, ant deltakere)
- Hvordan blir tiltaket finansiert og hvor mye?
- Hvor mange kunnskapsparker, forskningsparker, næringsparker og næringshager finnes i fylket? Har dere kontaktinformasjon til disse, Web-adresse eller liknende mottar vi gjerne det.

Vi håper dere kan gi tilbakemelding til oss så raskt som mulig og helst innen 26.mai 2008.

Dersom dere har noen spørsmål kan dere kontakte:

Einar Lier Madsen (prosjektleder), tlf 75 51 76 07, e-mail: einar.lier.madsen@nforsk.no

Ingebjørg Vestrum, tlf 75 51 76 98, e-mail: ikv@nforsk.no

Foreløpig takk for hjelpa!

Med helsing fra
Ingebjørg Vestrum,
Nordlandsforskning

Vedlegg: 3

BESKRIVELSE AV DE ENKELTE ENTREPRENØRSKAPSTILTAKENE

Vedlegget tar for seg et utvalg av aktivitetene i ulike fylker som en illustrasjon på hva som finnes. Gjennomgangen er med andre ord ingen representativ oversikt over hva som finnes av aktiviteter og tiltak i de ulike fylkene og sier derfor ikke noe om det totale nivået av entreprenørskapsaktiviteter i de enkelte fylkene.

NORDLAND

1. START - Basiskunnskap om etablering. Kvinne Universitetet i Nordland (KUN) arrangerer kurs i etablererkunnskap for flyktninger og innvandrere i Hamarøy, Tysfjord og Steigen. Kurset er lagt opp med en ukes opplæring på KUN og to helgesamlinger i løpet av juni-august 2008. Målet er å hjelpe de som ikke har norsk som morsmål, og som har tanker om å etablere sin egen arbeidsplass, til å øke sin kunnskap om etablererapparatet og de forhold og begreper en etablerer må ha kjennskap til for å kunne starte og drive egen bedrift. Nordland fylkeskommune, Innovasjon Norge og Steigen kommune har finansiert kurset.

2. Kvinnesatsing er næringsutvikling har vært et treårig (2004-2007) prosjekt initiert og finansiert av Fylkesmannen i Nordland, Innovasjon Norge, Nordland fylkeskommune, TINE, Gilde og landbruksorganisasjonene i Nordland på 2,8 mill kr. Hensikten med prosjektet var å iverksette tiltak for å bedre lønns- og arbeidsvilkår for kvinner i landbruket, beholde de kvinnene som er i næringa, og få flere til å velge næringa som levevei. Kvinneuniversitetet Nord har vært prosjektleder. Prosjektet har satsset på kvinner som ønsker å etablere ny næringsvirksomhet, kvinner som i dag er aktive i landbruksnæringa, og unge ”potensielle” landbrukskvinner. Det foreligger en sluttrapport for prosjektet.

3. Startstipend /idéstipend er økonomisk hjelp i forberedelsene til en etablering. Søkeren til stipendet må ha en konkret forretningsidé, og det forutsettes at det utarbeides en forretningsplan innenfor en avtalt periode. Stipendet kan brukes til å kjøpe inn tjenester/konsulenthjelp og delvis livsopphold dersom søker tar permisjon fra jobb for å utarbeide forretningsplanen. Ideen må ha et potensial til å bli en varig og lønnsom virksomhet. Videre forutsettes det at personen bak forretningsidéen har personlige forutsetninger for å gjennomføre prosjektet. Stipendet er på inntil kr. 50 000 kr og søknader behandles fortløpende. Startstipendet er bevilget av Innovasjonsprogram Salten og kommuner i Salten disponerer midlene.

4. Nyskappingsseminaret er et samarbeid mellom Handelshøgskolen i Bodø og Kunnskapsparken Bodø AS. Seminaret har vært arrangert en – to ganger i året i flere år

med ulik organisering og omfang. Formålet har vært å utvikle en konkret forretningsidé med tanke på kommersialisering. Forretningsideene bearbeides i grupper bestående av idéhaver (1-2 representanter fra en bedrift eller en etablerer), en erfaren veileder, en ressursperson, samt 4-5 sisteårs masterstudenter med spesialisering innenfor innovasjon og entreprenørskap. Nyskappingsseminaret stimulerer til samarbeid mellom næringslivet og FoU-miljø. Flere av bedriftene som har deltatt på seminaret har i etterkant benytter seg av FoU-miljø i større grad. Enkelte av bedriftene har også rekruttert studentene til å jobbe i bedriften deres etter endt utdanning. Seminaret har de siste årene blitt finansiert av Innovasjonsprogram Salten, DA-midler og Kunnskapsfondet.

5. Inovus er en nasjonal festival som arrangeres annet hvert år av Kunnskapsparken i Bodø. Festivalen setter fokus på entreprenørskap blant barn og ungdom. Første gang Inovus ble arrangert var i 2005. Festivalen er en nasjonal møteplass for næringsliv, skoleverk og ungdom innenfor temaet entreprenørskap. Det har vært rundt 2000 deltakere på Inovus. Hovedaktørene bak arrangementet er Kunnskapsparken, Innovasjon Norge og Utdanningsdirektoratet. Nordland fylkeskommune var sterkt involvert i første arrangement av Inovus for å utvikle konseptet Inovus, som finansjør, som vertskap for middagen, i tillegg til å stille med innledere. Konferansen har en god nasjonal forankring med deltakere fra hele landet og Utdanningsdirektoratet la for eksempel sin offisielle konferanse om entreprenørskap i skolen til Inovus i 2007. Budsjettet for festivalen ligger på 3 - 3,5 millioner per år og finansieres av Nordland Fylkeskommune, Bodø kommune, Team Bodø, Innovasjon Norge, Utdanningsdirektoratet, Høgskolen i Bodø, Innovasjonsprogram Salten, deltakeravgift, Sparebanken Nord-Norge og Nasjonale sponsorer.

6. Etablererkurs for personer med minoritetsbakgrunn er et tiltak for personer med minoritetsbakgrunn som synes det er vanskelig å få oversikt over alle regler og aktører en må forholde seg til når man skal starte bedrift i Norge. Etablererne vil gjennom samlinger og individuell veiledning få hjelp til å komme i gang med egne virksomheter gjennom å utarbeide en forretningsplan. NAV Nordland har tatt initiativ til prosjektet og Næringsutvikling AS er fagleverandør. Kurset er åpent for alle som har en forretningsidé, men personer med minoritetsbakgrunn og unge kvinner blir prioritert. Finansiert av NAV.

7. SPIR Idèlab Bodø (SPIR) er et prosjekt i regi av Handelshøgskolen i Bodø og ble startet i 2005. Hensikten med prosjektet er å legge til rette for, inspirere og stimulere til økt nyskaping og bedriftsetablering blant ansatte og studenter ved studiestedet. De har ulike arrangementer tilknyttet etablering (seminarer, kurs, konferanser), samt et fysisk tilholdssted for studenter og ansatte som arbeider med etableringsprosjekter. SPIR fokuserer på tre tiltak knyttet til nyskaping: InSPIRasjon, Coaching og Preinkubator. InSPIRasjon handler om å være en katalysator for idégenerering gjennom aktiviteter som både skal inspirere til ideer, og også bidra til å senke terskelen til eventuelt å realisere en idé. Blant annet har det blitt avholdt idekonkurranser og forretningsplankonkurranser. Coaching er den andre basisaktivitet i SPIR, hvor idehavere, både ansatte og studenter, kan få sine ideer vurdert og diskutert med faglig kompetente folk, i forhold til ideutvikling og kommersialisering av konkrete ideer.

Preinkubator er et tilbud til de som ønsker å arbeide med sine ideer, og som har konkrete planer om å utvikle forretningsideer og forretningsplaner under studietiden. Idéhavere som blir godkjent for opptak i programmet blir tilbydd kontorfasiliteter og støtteprogrammer. Medlemmer av preinkubator får tilbud om plass på ulike aktiviteter som avholdes på SPIR, som for eksempel kurs i forretningsplanutvikling som kjøres hvert år. SPIR er også en del av et større nettverk, som gir muligheter for de som lykkes i preinkubator å bli vurdert for opptak i andre inkubatorer. Prosjektet mottar støtte fra Norges forskningsråd (FORNY-programmet), Nordland Fylkeskommune, Høgskolen i Bodø og Innovasjonsprogram Salten.

8. "Ka du trur?". Gratis tilbud til alle som har/eller skal starte egen virksomhet. Rundt 6 temakvelder arrangeres hvert halvår. Prosjektet er et samarbeid mellom Team Bodø, NAV, Kunnskapsparken Bodø, Innovasjon Norge og Skatteetaten. Målet er å gi Bodøs etablerere et bedre tilbud som igjen skal bidra til økt kompetanse og flere vellykkede nyetableringer. Gjennom miniseminarer/temakvelder får etablererne konkret informasjon om definerte tema. Samtidig skapes en møteplass for etablererne der de kan møte likesinnede og virkemiddelapparatet.

9. Salten Invest er et heleid aksjeselskap av Salten Regionråd. Selskapet som ble stiftet i 2005 og har et mål om å foreta kommersielt motiverte investeringer i en tidlig fase i nyskapende bedrifter i Salten. Salten Invest skal sikre lønnsom avkastning på investert kapital gjennom utvikling og realisering av investeringsporteføljen. Salten Invest står fritt med hensyn til utvelgelse og investeringer, men investeringene skal bare skje i selskaper i Salten. Bedriften skal være stiftet og i tidlig utviklingsfase. Ved å søke investeringsobjekter i ulike bransjer sprer Salten Invest spre risikoen. Salten Invest har opp til 30 % eierskap i en enkelt bedrift og normalt sett med i et selskap i 3-7 år.

10. KapNord Fond AS er et investeringsselskap som tilbyr egenkapital gjennom kjøp av aksjeposter og konvertible aksjonærlån. Fondet investerer i små og mellomstore bedrifter, og bedrifter i en tidlig fase. Investeringsområdet er begrenset til Nord-Norge. Fondet ble etablert i 2006 og gjennomfører 3-4 investeringer hvert år, hver på 4-6 millioner kroner. Fondet ønsker å utøve et aktivt eierskap i de bedrifter det investeres i og er med i bedriftene i 4-6 år. Fondet investerer i selskaper som kan gi god avkastning for og fokuserer på prosjekter med et årlig vekstpotensial på 20 til 30 %.

11. Start opp Salten. For å bidra til flere vellykkede nye bedrifter i hele Salten samarbeider kommunene om etablererkurs som skal bidra til lønnsomme bedriftsetableringer i 9 kommuner i Salten. Samarbeidet startet i 2006 og kurset har åtte samlinger i løpet av året, basert på helgesamlinger og lokale kveldssamlinger. Det forutsetter aktivt arbeid fra den enkelte deltaker mellom samlingene. Det blir gitt faglig hjelp underveis til deltakerne fra lokale veiledere og fra fagansvarlige for kurset. En har som mål at den enkelte deltaker i løpet av kurset skal utvikle sin forretningsidé til en ferdig forretningsplan. Samtidig får deltakerne treffe andre aktører og etablerere i Salten. Deltakerne kan ved avslutningen av kurset få presentere sin forretningsplan for aktuelle finansielle aktører. Tiltaket er finansiert av Innovasjonsprogram Salten, kommunene i Salten/kommunale næringselskaper.

12. Kontorlokaler - "Rugekasse". Team Bodø har etablert et felles kontormiljø med et antall kontorplasser til etablerere i en tidlig utviklingsfase. Team Bodøs "Rugekasse" gjør det mulig for etablerere å sitte i et miljø sammen med andre etablerere for å utvikle sin forretningsidé kombinert med veiledning fra Team Bodø. Etablerere i "Rugekassen" får leie et kontorlokale gratis i seks måneder. Tilbudet er tidsbegrenset og husleien vil gradvis øke etter hvert som etableringen tar form. Tilbudet gis til utvalgte etablerere etter nærmere vurdering av prosjekt og behov. Finansiert av Team Bodø (Bodø kommune).

13. Næringspris for kvinner. Nordland fylkeskommune deler ut næringspris for kvinner for å gi kvinnelige etablerere et løft. De skal medvirke til flere kvinnelige bedriftsetableringer ved å stimulere og belønne kvinner som satser på egne krefter og oppretter egen arbeidsplass og bedrift. Målet er at flere unge kvinner skal se for seg ei framtid i Nordland, gjennom å bruke kompetansen sin til å opprette sin egen arbeidsplass.

MØRE OG ROMSDAL

14. Hoppid.no kontor (Satsing på førstelinjetjenesten (FT)). Førstelinjetjenesten er det første kontaktpunkt for de som trenger etablererrådgiving. I Møre og Romsdal har det gjennom hoppid.no blitt jobba for å få til ei oversiktlig og kvalitetsmessig høg standard på førstelinjetjenesten i heile fylket. hoppid.no er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider. Gjennom prosjektet Hoppid.no kontor har samarbeidet mellom lokalt og regionalt tiltaksarbeid rundt næringsutvikling blitt formalisert ved en partnerskapsavtale mellom Møre og Romsdal fylke, Innovasjon Norge Møre og Romsdal og den aktuelle kommune. Før opprettelse av kontor må kommunene gjennomføre et sertifiseringskurs. Deltakerne på dette kurset utvikler et nettverk for førstelinja som møtes minst en gang i året. Regional- og næring på fylket er ansvarlig for prosjektet som gjennomføres i 2006-2010.

15. Satsing på topp-/vekstetablerere. Innovasjon Norge i Møre og Romsdal følger til en hver tid opp 5 toppetablerere med spesielle tiltak slik at disse blir i stand til å lykkes på et internasjonalt marked. Målet er å styrke gjennomføringsevne for konkurransedyktige, framtidsette og innovative virksomheter med internasjonalt potensial som kan føre til fornying av næringslivet. De 5 kandidatene får tilbud om rådgivning fra Innovasjon Norge, ressurser tilknyttet rådgivning tilsvarende 20 % av et årsverk, tilgang på Innovasjon Norge sitt kontor, økonomisk bistand, nettverk og kompetanse. Tidsperioden disse skal få oppfølging vil være individuelt tilpasset, men i gjennomsnitt på tre til fire år med varierende intensitet. Dette tiltaket hører inn under hoppid.no som er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider. Innovasjon Norge er ansvarlig for gjennomføring av tiltaket som varer fra 2006-2010. Ei arbeidsgruppe fra tiltaksapparatet regionalt og nasjonalt finner de 5 kandidatene. Tiltaket er finansiert av Innovasjon Norge hovedkontor og Møre og Romsdal, Møre og Romsdal fylke på 1 500 000 kr for 2007.

16. Bygdemobilisering og småsamfunnsatsing har hele småsamfunn som målgruppe. Tiltaket hører inn under hoppid.no; som er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping

hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider. Tiltaket vil bli gjennomført i 2006-2010. Målet er å utvikle livskraftige lokalsamfunn der folk trives og ungdom finner ei utfordrende og attraktiv framtid samt å sette i gang positive utviklingsprosesser i bygdene. Ved at hele bygda løfter seg sjøl skapes en grobunn for ideer og entreprenørskapsaktiviteter. Ei arbeidsgruppe leda av landbruksavdelinga i Møre og Romsdal har ansvaret for dette tiltaket. Fram til mai 2008 var det satt i gang 15 ulike prosjekt hvor hvert prosjekt har fått opp til 300 000,-. 50 % finansieres av KRD og 50 % er BU-midler. Til sammen finansierte KRD og BU-midlene 1 325 000,- for prosjektet i 2007. Reiseliv, næringsutvikling, entreprenørskap og trivsel sentralt i de fleste prosjektene.

17. Etablereropplæring. Ny modell for etablereropplæringa basert på modulbasert opplæring hvor etablereropplæring tilpasses hver enkelt etablerer sitt behov. Den nye etablereropplæringa gjør at etablereren sjøl velger hvilke kurs de vil delta på. Grunnkursene er gratis og arrangeres lokalt i samarbeid mellom Innovasjon Norge og førstelinjetjenesten. Modulkursene og de spesialiserte kursene har en liten egenandel og arrangeres regionalt. 530 personer fordelt på 25 ulike kurs gjennomførte etablereropplæring i 2007. Finansieringsbehovet er på 750 000,-. Tiltaket hører inn under hoppid.no, som er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider.

18. Satsing på idéfangst og knoppskyting. Kompetansen i etablert næringsliv skal i dette tiltaket utnyttes til nyskaping og innovasjon. Målet med tiltaket er å øke omfanget av vekstetableringer fra eksisterende næringsliv, i.e. knoppskyting. Fokuset er på nyskaping, kvinner, ungdom og KIFT (Kunnskapsintensive forretningsmessige tjenester). Tiltaket er på pilotprosjektstadiet med avslutning ut 2009. Tiltaket hører inn under hoppid.no som er ei satsing på entreprenørskap og nyskaping hvor Møre og Romsdal fylke og Innovasjon Norge samarbeider. Innovasjon Norge er ansvarlig. Kommunalt og regionalt tiltaksarbeid, samt etablerere og næringsliv representerer arbeidsgruppa for tiltaket.

19. Oppfølgingsrådgivning. Innovasjon Norge samarbeider med Fjordhagen AS om oppfølging av etablererstipendmottakare. Formålet med ordninga er å gi etablereren hjelp til å utvikle forretningsideen til ei lønnsom bedrift gjennom å kombinere økonomisk støtte med tilbud om rådgiving/oppfølging. Fjordhagen gir inntil 20 timer rettledning pr. etablerer/bedrift, og det gjennomføres minst et besøk hos etablere.

20. Tafjord-fondet. Tafjord Kraftproduksjon AS har oppretta et utviklingsfond som skal stimulere til etablering av nye arbeidsplasser og aktiviteter som kan trygge bosettinga i bygda Tafjord. Målsettinga er at fondet kan gjøre sitt til at det blir attraktivt å bo i Tafjord. Alle med gode ideer som kan gi utvikling i bygda kan søke om midler frå fondet. Søker skal i samarbeid med Fjordhagen AS gå gjennom forretningsideen før denne blir håndterlig av fondskomiteen. Under dette samarbeidet kan søker også få viktig hjelp og rådgiving til etablering og utvikling av virksomheta/prosjektet.

21. Nordmøre Oppfinnerforening. Nordmøre oppfinnerforening skal bistå med veiledning, utstyr, møtelokaler osv og knytte nettverk til virksomheter på Nordmøre og skape en arena hvor oppfinnere og bedrifter kan løse konkrete problemer i felleskap. Oppfinneren får tilbud om faglig rådgivning i samarbeid med Innovasjon Norge, Patentstyret, Knudtzon Senteret, advokatbistand osv, seminarer og kurs og fasiliteter. Bedriften får tilbud om et nettverk av oppfinnere med stor faglig kompetanse, hjelp til å løse konkrete problemer, utvikling av nye produkter, kjøp av rettigheter til produksjon av nye oppfinnelser og produktutviklingssamarbeid. Oppfinnerforeningen har ulike aktiviteter som læringsseminar, bedriftsomvisninger, skolebesøk, oppfinnerkonkurranser, junior oppfinnerkonkurranse for barn mellom 14 – 18 år, konferanser og presentasjoner.

BUSKERUD

23. Etablererveiledning. I Buskerud er det etablert etablerersentre- og kontorer i 4 regioner (Drammen, Kongsberg, Hallingdal, og Ringerike) med mål om å gi best mulig og lik veiledning til de i regionene som ønsker å etablere egen næringsvirksomhet. Hvert regionkontor skal gjennom målrettet veiledning bistå enkeltpersoner som planlegger å starte ny næringsvirksomhet i sin region med utarbeidelse av forretningsplaner, markedsføring m.v. I tillegg bidrar de til å etablere et aktivt nettverk mellom eksisterende næringsliv og nyetablerere og nyetablererne seg imellom. Etablerersentrene står også som arrangør av ulike kurs og temakvelder. Buskerud fylkeskommune, Innovasjon Norge og kommunene er med og finansierer etablerersentrene. Det skrives årlige rapporter for etablererveiledningen. I Drammen og Kongsberg regionene fikk 218 forretningsideer/etablerere veiledning og i Ringerike regionen fikk 164 etablerere veiledning i 2007.

24. Innovasjonsfaddere er en målrettet innsats for å videreutvikle kompetansenettverket på tvers av regionene for å få økt fokus på kompetanseutvikling og forsknings- og utviklingsarbeid i distriktene. Regionrådet for Hallingdal er prosjekteier av tiltaket og Næringshagen i Hallingdal og Hallingdal etablerersenter er ansvarlige innovasjonsfaddere for gjennomføring av prosjektet. Hallingdal, Midt – Buskerud og Numedal er virkeområdet. Sentralt i prosjektet er å skape kobling/kommunikasjon på tvers av regionene for å utveksle kompetanse og erfaring, stimulere til prosjektsamarbeid, og koble SMB-aktørene (små og mellomstore bedrifter) med hverandre. Fadderne skal være samtalepartner for å bistå i vanskelig veivalg for de som skal starte egen virksomhet eller drive med utviklings- og omstillingsprosjekt i en etablert bedrift. Fadderer gir råd og veiledning, kobler etablereren med viktige personer innenfor sitt nettverk, avvikle ett til to møter per måned samt er tilgjengelig til å svare på spørsmål per mail, telefon osv mellom møtene. Første prosjektfase var over i 2006, og det ble gjort en evaluering før videreføring i 2007-2008. Evalueringa er positiv og viser at det er utviklet sterkere kobling mellom ulike regionale ressursmiljøer gjennom forpliktende samarbeid om felles arrangement og prosjektutvikling.

25. Innovation Camp ble første gang arrangert i 2002 og er et samarbeid mellom Høgskolen i Buskerud og Ungt Entreprenørskap. Målet er at ungdommer skal komme opp med nye produkter og tjenester som gjør verden til et litt bedre sted. Studenter fra

Høgskolen i Buskerud gjennomgår et dagskurs arrangert i regi av Ungt Entreprenørskap. Deretter drar studentene ut på utvalgte ungdomsskoler for å gjennomføre en økt på en halv dag hvor klassene samles til idemyldring. Ideene som kommer fram sendes til Innovation Camp hvor 32 ideer blir valgt ut av en jury bestående av personer fra høgskoler og for deltagelse på Campen. De prosjektene som kommer gjennom går videre til Innovasjon Camp gjennomgår en intensiv prosess med profesjonell veiledning med ytterligere utvikling av ideen, gjennom en 8-timers økt på Høgskolen på Kongsberg. 5-6 ideer går videre. Ideene blir i løpet av en 1/2 dag, hvor design, visualisering og markedskommunikasjon står i fokus, ytterligere bearbeidet og presentert i egnet form. Finalen gjennomføres under en næringslivskonferanse hvor ideene blir presenterte for media, offentlige instanser, medelever, lærere og andre aktuelle. Innovation camp er først og fremst et motiveringselement - med virkemidler som gjør elevene i stand til å vise sin kreativitet.

HORDLAND

26. "Business Region Bergen" ble stiftet i oktober 2007 og er et regionalt næringsutviklingsselskap. Selskapet eies av Hordaland fylkeskommune samt kommuner i Hordland, til sammen 13 parter, og skal drive felles regional næringsutvikling, etablerertjeneste og profilering og markedsføring av regionen. Selskapet vil være ett av de viktigste verktøyene i gjennomføringen av Strategisk næringsplan for Bergensregionen og skal utløse potensialet for vekst og utvikling i samspelet mellom storbyen og regionen omkring bedre. Selskapet har som mål at Bergensregionen skal være blant de fremste arenaer for kunnskapsbasert nyskaping og kreativitet. En årlig driftsøkonomi vil være på minimum 15 mill. kroner til administrasjon og prosjektmidler.

27. "Styrkt satsing på entreprenørskap". Gjennom prosjektet styrkt satsing på entreprenørskap har Regionalt Næringsforum i Hordaland som mål å øke tallet på nyetableringer og sørge for at flest mulig lykkes kommersielt. Dette skal gjøres gjennom styret satsing på førstelinja og utvikling av nettverk mellom førstelinjeaktørene og resten av virkemiddelapparatet. Videre skal det gjennomføres kompetansetiltak for regionale og lokale førstelinjeaktører. De regionale entreprenørskapsaktivitetene som for eksempel etablerergrupper, coacher, mentortilbud for unge etablerere og etablererkurs skal videreutvikles og koordineres for å gi et godt tilbud til alle deler av fylket. Innovasjon Norge har koordineringsjobben, som oppdrag fra Fylkeskommunen.

TELEMARK

28. Etablererkontorer ble startet i Telemark i 1998 for å gi råd og hjelp til personer som ønsker i realisere en forretningsidé. Det ble opprettet fem kontorer, ett i hver av kommuneregionene Vestmar, Grenland, Midt-Telemark, Øst-Telemark og Vest-Telemark. Målet var å øke tallet på nyetableringer. Det beregnede antall etableringer blant brukerne av tilbudet økte fra 150 i 1998 til vel 400 i 2003.

29. Ung kultur i vekst. Prosjektet settes i gang i 2008 og er et pilotprosjekt initiert fra Innovasjon Norge hovedkontor. Det er et kompetanse program/kurs beregnet på unge

kulturentreprenører under 35 år med utgangspunkt i Tinn og Vinje kommuner. Innovasjon Norge Telemark har oppfølgingsansvar.

30. Vestmar Opplæringscenter er en førstelinjetjeneste som tar i mot ca 70 personer med forretningsideer årlig. Disse får hjelp med å lage forretningsplaner, finansiering, registrering, etc. Opplæringscenteret er samtalepartnere, og har et stort nettverk å spille på. Iblant er det et samarbeid mellom næringskonsulent og Vestmar Opplæringscenter om enkelte klienter/prosjekter. Innovasjon Norge har en fast dag hver annen måned i Kragerø der Vestmar Opplæringscenter er både møteplass og sekretær. Vestmar Opplæringscenter jobber også inn mot både grunnskole og videregående skole.

31. Innflyttere fra Europa. Kragerø kommune jobber sammen med Placement Utvikling om et mobiliseringstiltak som går ut på å tiltrekke seg innflyttere fra Europa. Det legges vekt på personer med forretningsideer og kompetanse det er behov for i eksisterende bedrifter.

32. Film/brosjyre. Kragerø kommune jobber med et prosjekt hvor det produseres en film og brosjyre som skal brukes for å tiltrekke seg bedrifter/nyetableringer.

33. Nyskaper'n ble første gang arrangert i 2006 og arrangeres 1 gang hvert år av Midt-Telemark Næringsutvikling (MTNU) er. Det er en lokal miniutgave av "Skaperen" på TV2 og en konkurranse med premie til de beste forretningsideene eller oppfinnelsen. Gründerspirer fra regionen kan stille opp for å få sin idé vurdert av et profesjonelt panel. Det pleier å være mellom 10 og 12 deltakere på Nyskaper'n.

34. Grenland Investorforum drives av Vekst i Grenland AS og Innovasjon Norge Telemark. Det er en arena der ideer møter kapital hvor målgruppen er bedrifter i ekspansjon med et ønske om flere eiere og bedrifter eller enkeltpersoner på jakt etter investeringsmuligheter. Det arrangeres to hovedmøter hvert år - ett om våren og ett om høsten. I tillegg arrangeres enkeltstående møter - for eksempel i forbindelse med bedrifter som skal gjennomføre konkrete emisjonsprosesser.

35. Ideverksted er et kurs hvor en tar for seg hvordan man skriver en forretningsplan, og er spesielt rettet mot innovative ideer. Innovative ideer er som oftest markedsmessig og forretningsmessig krevende, fordi de skal inn på et marked som ikke allerede eksisterer. Det forventes både av investorer og en del aktører i det offentlige virkemiddelapparatet en godt gjennomtenkt plan for hvordan man skal nå markedet. Kurset har 2 målgrupper: Idehaverer som har behov for hjelp til å videreutvikle en innovativ ide og de som ikke har egen ide men som er interessert i å lære å skrive en forretningsplan for et reelt prosjekt. Deltakerene blir satt sammen i grupper med en idehaver, for å utarbeide en ferdig forretningsplan i løpet av 3 måneder. I tillegg trenes det på presentasjoner overfor investorer, og kurset avsluttes med at idehaver presenterer for et dommerpanel med potensielle investorer. Første kurset foregikk høsten 2006. Kurset gjennomføres i samarbeid mellom Vekst i Grenland, Høgskolen i Telemark og Innovasjon Norge.

36. Sett spor etter deg! En idekonkurranse hvor idéen skal være egen og i tidlig fase. Den skal ikke ha fått noe offentlig støtte/veiledning tidligere, og den må ha en relasjon til Telemark. En god idé blir valgt ut og presentert annenhver uke i TA (lokalavis), og disse går videre til en finale. Premien er en pengepremie, veiledning til å realisere prosjektet, samt mediebløst. Ideene evalueres ut i fra to kategorier; mest kreative ide og beste kommersialiserbare ide. Begge vurderes ut i fra presentasjon og om idéen er gjennomarbeidet. Målet med konkurransen er å skape en holdningsendring og interesse for nyskaping. [Etablererkontoret for Grenland](#) i samarbeid med TA står bak konkurransen.

37. Entreprenørskap i barnehagene og skolene ble innført i Tinn kommune i juni 2006. Det ble ansatt prosjektleder på 50 % stilling for gjennomføring av prosjektet. Målet er gjennom tidlig og langsiktig satsing på entreprenørskapsopplæring å kunne snu den negative befolkningsutviklingen i Tinn kommune og å utvikle et lokalsamfunn med kunnskapsrike barn og ung som tar ansvar, utvikler initiativ, skaperevne og kreativitet.

NORD-TRØNDELAG

38. Innorama er ei messe for etablerere hvor 50 bedrifter som har fått etablererstipend fra Innovasjon Norge får muligheten til å vise fram bedriftsideen sin. Ettersom nettverksbygging er viktig for disse små og nye bedriftene inviteres også større, godt etablerte bedrifter. Innorama bidrar dermed både faglig og motivasjonsmessig. Innovasjon Norge er eier av Innorama og det er et samarbeid mellom ulike aktører i Sør – og Nord Trøndelag. Med Innorama ønsker arrangørene å stimulere til at det skapes enda mer verdier gjennom nyetableringer. Innorama er hittil blitt arrangert 2 ganger, første gang høsten 2005. Ved neste Innorama tas det sikte på å presentere 80 - 100 etableringsprosjekt fra Nord- og Sør-Trøndelag. Innorama har et budsjett på ca 800 000 kroner per år. Til neste års arrangement finansierer Innovasjon Norge i Nord- og Sør-Trøndelag prosjektet med 400 000 kr hver.

39. Ung 15+ i Snåsa. Næringslivet, kommunen og Lensmannen i Snåsa jobber sammen om prosjektet "Ung 15+", der de ønsker å få til et kreativt knutepunkt for ungdomsgruppa over 15 år. I prosjektet skal ungdommene få hjelp og støtte til å drive fram egne kultur- og/eller etablererprosjekt. Næringslivet ønsker å støtte næringsretta aktiviteter/etableringer i prosjektet og lensmannen ser prosjektet som et svært viktig kriminalitetsforebyggende arbeid. Prosjektet har som mål å etablere et aktivitetshus, som skal være et klekkeri for tiltaksløst og kompetanse, drevet av ungdommene selv. Ungdomsarbeideren skal også samarbeide med skolene om elevbedrifter. Tiltaket er organisert som et prosjekt med et eget prosjektstyre og prosjektleder ansatt i Snåsa kommune. Kommunen har ansatt næringskonsulent som blant annet skal styrke gründerkulturen blant den unge delen av befolkningen og bistå i utviklinga av ungt entreprenørskap. Det er også ansatt en ungdomsmedarbeider i halv stilling for å følge opp ungdomsprosjektene generelt. Prosjektet ble utprøvd i 2006-2007. Prosjektet finansieres av Snåsa kommune og N-Trøndelag Fylkeskommune og finansieringa er på til sammen 1 320 000 kr.

40. Ung Tiltakslyst har siden 1999 vært en fast ordning for ungdom mellom 13-26 år i Nord-Trøndelag. Gjennom Ung Tiltakslyst kan ungdom søke økonomisk støtte og personlig rådgiving i forhold til prosjekter de jobber med. Alt fra firmaetableringer til mindre kulturprosjekter kan få støtte. Ung Tiltakslyst har sin hovedoppgave å ta vare på og utvikle den ungdommelige skaperkraften. Primæroppgavene til Ung Tiltakslyst er søknadsbehandling og oppfølging av søknader. Det er ungdommene i styringsgruppa som behandler søknadene og de behandler ca. 100 søknader hvert år med en overvekt på etablering av egen næringsvirksomhet. Det kan gis økonomisk støtte til inntil kr 20 000,-. Eier er Nord-Trøndelag Barne- og Ungdomsråd i tett partnerskap med Nord-Trøndelag Fylkeskommune (NTFK), Fylkesmannens landbruksavdeling, kommunene og Innovasjon Norge. Ungt Tiltakslyst blir finansiert av Nord-Trøndelag Fylkeskommune og Fylkesmannens Landbruksavdeling.

AUST-AGDER:

41. Art start setter fokus på etableringer innenfor opplevelsesnæringer. Tiltaket er et etablererstipend som skal gå til kreative opplevelsesideer i Aust-Agder. De beste prosjektene blir finansiert med 50 % av kostnadene. Tiltaket gjennomføres av Aust-Agder fylkeskommune og Innovasjon Norge i Aust-Agder. Alle næringssejere og næringshager er delaktige.

42. Kulturfabrikken er en samling av fylkeskommunens fylkesdekkende etablerertilbud og Etablerersenteret IKS i Arendal. Prosjektet starter i 2008 og skal vare i over tre år. Kulturfabrikken skal inspirere kultur og næringsaktører til å skape kulturinnovasjon og tilbyr kurs, informasjonsmøter, veiledning og rådgivning innen entreprenørskap. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt mellom Aust-Agder fylkeskommune, Arendal kommune, Innovasjon Norge Agder, NAV og Fylkesmannens landbruksavdeling. Kulturfabrikken skal bidra til å realisere ideer gjennom prosjekt- og nettverksarbeid mellom kultur, næringsliv, kapital, FoU og offentlig virksomhet. Det tilbys også kontorplasser for etablerere som ønsker det. Administrasjonen for de to største musikkfestivalene i Arendal, som er Hovefestivalen og CanalStreet, er leietakere i kontorfellesskapet for å gi motivasjon og inspirasjon.

43. Etablerersenteret IKS. Etablerersenteret i Arendalsregionen har vært i drift siden høsten 1992. I 2002 ble Etablerersenteret IKS organisert som en selvstendig enhet, finansiert av Arendal, Grimstad og Froland kommuner samt Aetat Aust-Agder. I 2008 er etablerersenteret i ferd med å flytte inn og bli samordnet med opplegget i Kulturfabrikken. Senteret tilbyr veiledning i forbindelse med nyetablering av egen næringsvirksomhet for enkeltpersoner og mindre nystartede firmaer i Arendal, Froland og Grimstad kommuner. Etablerersenteret fungerer som en samtalepartner for etablereren. Senteret tilbyr spesialkompetanse etter behov via sitt nettverk av fagpersoner. Senteret samarbeider nært med NAV i Arendal / Grimstad og fungerer som et ressurskontor for spørsmål omkring etablering av egen næringsvirksomhet. Sammen med "Etablererservice i Aust-Agder" utvikler Etablerersenteret IKS kurs- og nettverkstilbud til gründerne i regionen. Senteret avlaster Aust-Agder Fylkeskommune med detaljspørsmål omkring etablering av egen virksomhet og deltar fast ved gjennomføringen av introduksjonskurset

"Smart Start" over hele fylket. Senteret har regionalt informasjonsansvar omkring etablererstipendordningen, og gir veiledning i forbindelse med søknader til Innovasjon Norge. Det foreligger årsrapport for prosjektet. Ca 280 personer ble veiledet av Etablereresenteret i 2007 og 90 av de ny registrerte selskapene i regionen i 2007 har hatt kontakt med senteret. Arendal, Grimstad og Froland kommuner samt NAV Aust-Agder finansierer prosjektet med 981 800 kr for 2007.

44. Kvinnegründerdagen ønsker å bidra til å skape oppmerksomhet rundt kvinnelige gründere, inspirere kvinner til entreprenørskap, motivere og støtte unge ferske kvinnelige gründere, engasjere og inspirere til gründerånd og kreativitet som kan bidra til vekst i samfunnet. KvinneGründerPrisen gis til en kvinne som allerede har lyktes med sin forretningsidé og blir bestemt av en jury. Senter for Entreprenørskap ved Universitetet i Agder er arrangør av KvinneGründerDagen i fellesskap med Vest Agder Fylkeskommune, Aust Agder Fylkeskommune og Innovasjon Norge. KvinneGründerDagen ble første gang arrangert i 2007 hvor over 160 kvinner og noen få menn var samlet. De fremmøtte delte erfaringer og de fikk høre om vellykkede og krevende etableringer.

45. Spinny gjennomføres av Conventure AS og er et pilotprogram for å finne gode forretningsideer i næringslivet som kan utvikles videre utenfor moderbedriften og på et senere tidspunkt bli kjøpt tilbake eller solgt til andre bedrifter. Dette er en aktivitet som pågår kontinuerlig ved å ta kontakt med bedrifter og diskutere mulige prosjekt. Målgruppa for tiltaket er næringslivet både i Aust-Agder og Vest-Agder fylkeskommuner og tiltaket er finansiert av begge fylkeskommunene sammen med SIVA.

46. Trykktank. Etter å ha jobbet med ideer fram til kommersialisering gjennomfører Conventure AS en trykktank for 2 – 5 prosjekter der de i løpet av 3 dager lager en forretningsplan med budsjett. Dette foregår i tett samarbeid med idéhaveren og med eksterne ressurspersoner innleid. Tiltaket finansieres gjennom FORNY- programmet.

SØR-TRØNDELAG:

47. Midt-Norge Take-Off er et nyskappingsprogram hvor idéhavere, studenter og erfarne forretningsutviklere fra NTNU i Trondheim og næringsliv arbeider sammen for å utvikle en fullstendig forretningsplan for idéhavernes forretningsidéer. Herunder analyser av markedspotensial og konkurrenter, strategiutarbeidelse, budsjett og finansieringsplan. Ved hver gjennomføring deltar 6 forretningsideer, og totalt blir det tilført 500-600 arbeidstimer per prosjekt. Første del av Midt-Norge Take-Off er et 2 dagers introduksjonskurs hvor fokus er på innføring i strategiske og økonomiske metoder som benyttes ved utarbeidelse av en forretningsplan. Hoveddelen av Midt-Norge Take-Off er idéutviklingsseminaret som er en ukes intensiv samling hvor samtlige deltakere bor og arbeider sammen for å utarbeide fullstendige forretningsplaner for de deltakende prosjektene. Utviklinga skjer i samarbeid med finansører og andre aktuelle kompetansemiljøer i Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal. Et mål er å utvikle relasjoner mellom bedrifter / nyetablerere og forsknings- og utviklingsmiljøer

som kan gi bidrag til næringslivet i regionen. Målgruppen for Midt-Norge Take-Off er både bedrifter og gründere i Midt-Norge regionen.

48. Etablererkurs arrangeres på Røros og Støren av Rognerud Rådgivning. Kurset er et samarbeidsprosjekt finansiert av Blilyst, ulike kommuner, Sparebank 1 Midt-Norge og Birka. Kurset går over 5 samlinger samt 4 timer individuell coaching pr. deltaker. Blilyst er et utviklingsprogram for ti kommuner i Sør-Trøndelag, Møre og Romsdal og Hedmark.

49. ”Ung Skaperlyst”. Entreprenørskapsmessa ”Ung Skaperlyst” arrangeres hvert år, og er et samarbeid mellom kommunene Meldal, Rennebu og Midtre Gauldal. Messen startet opp i Meldal i 2006. Det har vært ca. 500–600 stk. personer innom messa. Et mål med messe-arrangementet er at elevene skal få prøve å ha egen stand med salg av tjenester eller produkter som de selv har produsert. I tillegg er det en oppfinnervkonkurranse, foto/skulptur/bildekonkurranse og kåring av beste entreprenørskapsprosjekt. Messa har mange kulturinnslag. Messa er åpen for deltakelse fra alle fra og med barnehage til videregående skole.

50. Ungdomsfondet i Sør-Trøndelag vil gi ungdom muligheten til sjøl å ta ansvar for at ting skal skje. Ungdomsfondet oppmuntrer ungdommenes egne prosjekter ved å tilby råd, veiledning og økonomisk støtte. Tiltaket er for de mellom 13 og 30 år. Aktivitetene som Ungdomsfondet støtter kan ligge innenfor entreprenørskap/etablering, nærmiljøtiltak/fritidsaktiviteter eller kulturtiltak. Ungdomsfondet i Sør-Trøndelag har en styringsgruppe bestående av Innovasjon Norge, Blilyst, Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Ungdommens Fylkesutvalg, og Ungdommens Fylkesting.

51. Nyskapingsguide for Trøndelag er en oversikt over studie- og forskningsmiljø, offentlige aktører og utviklingsselskaper som støtter opp om entreprenørskapsaktivitet i Sør- og Nord Trøndelag. Guiden er et tiltak i Samhandlingsprogrammet for Trøndelag 2006 og utgitt av Sør- og Nord Trøndelag Fylkeskommuner, Innovasjon Norge og Trondheim kommune.

52. Seed Forum er en stiftelse som har som formål å trene bedrifter slik at de på en best mulig måte får frem sitt budskap slik at investorer kan få en interesse for dem. Seed Forum Trøndelag finansieres av Innovasjon Norge samt at DnB NOR er samarbeidspartner og holder møtefasiliteter. Personer fra DnB NOR og Innovasjon Norge deltar som rådgivere.

VEST-AGDER:

53. Sørlandets etablererfond er etablert av Sørlandets Kompetansefond, Agder Energi og Cultiva i 2007. Formålet er å bidra med risiko kapital/egenkapital for gründere i en tidlig utviklingsfase. Etablererfondet ønsker å stimulere til at flere kommersielle prosjekter kunne realiseres, bedrifter etableres og dermed skape lønnsomme arbeidsplasser. Fondets investeringer foretas i to kategorier av selskaper; nyetablerte bedrifter som har behov for kapital til å komme i en driftsfase og nyetablerte bedrifter

som har behov for kapital til videre teknologi eller markedsutredning og som har et stort vekstpotensial. Bedrifter i kategori 1 vil i hovedsak være nye innovative bedrifter innenfor tjenesteytende sektor med hovedvekt på opplevelsesøkonomien. Bedrifter i kategori 2 vil være prosjekter i ulike bransjer.

54. SR-Bank Næringsutvikling er en stiftelse som skal bidra i forstadiet til en eventuell kommersialisering av en forretningside. De støtter eller investerer ikke i allerede etablerte selskaper, men har som formål å bidra til opprettelse av nye, interessante forretningskonsepter. SR-Bank Næringsutvikling jakter på forretningsideer og de tiltak som kan stimulere til ideutvikling i regionene de er representert i. Det finnes fire regionale stiftelser; Haugalandet, Stavanger-regionen, Dalane/Lister og Sørlandet. Dalane/Lister og Sørlandet.

55. Lindesnesfondet. Sjøsandens næringshage deler hvert år ut 1,6 millioner til næringsutviklingsaktiviteter i Lindesnesregionen. Pengene kommer fra Vest-Agder fylkeskommune og kommunene i Lindesnesregionen.

67. Gründerkurset "Fra ide til levebrød". Sjøsandens næringshage arrangerer hvert år kurs for nyetablerere i 11 vestligste kommunene i Vest-Agder. Kurset arrangeres hver høst i samarbeid med Lygna Næringshage og Farsund Næringssselskap. Kurset går over 10 kvelder og har hatt 160 deltakere i løpet av de siste 5 år.

68. Cultiva investerer i prosjekt knytta til kultur og næring i Kristiansand kommune. Flere av prosjektene kan også knyttes til entreprenøraktiviteter. Cultiva har investert i prosjekter som skal bidra til bedre infrastruktur og økt kompetanse. I tillegg investerer de i kommersielle og ikke kommersielle prosjekter. En målsetting er å få flere virksomheter som kan generere lønnsomme arbeidsplasser. Cultiva gir støtte til prosjekter ved etablering av kunst-, kultur- og kunnskapsinstitusjoner eller organisasjoner som bidrar til nyskaping, utvikling og kompetansebygging ved kreative miljøer i Kristiansand. Kunnskapsinstitusjoner som utvikler kreativitet og nyskaping kan tildeles midler fra stiftelsen. Institusjoner eller organisasjoner som mottar støtte skal drive virksomhet på kvalitativt høyt nivå til nytte for lokalsamfunnet.

SOGN OG FJORDANE

56. Kommunalt næringsutviklingsarbeid. Motivering av kommunene til å utvikle ei god førstelinjetjeneste gjennom seminar og nettverk slik at etablererne blir møtt på en god måte og får hjelp til å utvikle ideen sin enten av Innovasjon Norge eller andre. Tiltaksforumet ble reetablert i 2007.

69. Driftig er nettsider for de som vil lære entreprenørskap, starte bedrift eller drive bedrift i Sogn og Fjordane. Den gir tips om samarbeid mellom skole, lokalsamfunn og næringsliv, etablererstøtte, kurs og nettverk med mer. Nettsida er en del av satsinga til programstyret i Entreprenørskap og Nyskaping i Sogn og Fjordane Portalen. Blant målene med nettstedet er å skape aktivitet for nyskaping og entreprenørskapsarbeid i alle kommunene samt skape et nyttig nettverksmiljø for nyetablert og unge bedrifter.

Partnerskapen i fylket har vært med i arbeidsprosessen for utvikling av portalen. Sogn og Fjordane fylkeskommune, fylkesmannen i Sogn og Fjordane, NHO Sogn og Fjordane, Innovasjon Norge, Ungt Entreprenørskap, AU tiltaksforum/regionrådene er med som partnere.

70. Nettverkssamling for nye bedrifter har som mål å etablere et nettverk for unge bedrifter som på sikt skal være sjølgående (ev med årlig offentlig driftsfinansiering). Det arrangeres ei samling for nye bedrifter (1-3 år gamle) ca to ganger pr år arrangeres. Sogn og fjordane fylkeskommunen er ansvarlig for tiltaket som finansieres av fylkeskommunen og Innovasjon Norge.

TROMS

57. MABIT programmet skal bidra til økt verdiskaping i fiskeri-, havbruksnæring og bioteknologisk industri. Det er et sjølstendig FoU-program som finansierer næringsrettet FoU som kan føre til kommersiell anvendelse og økt verdiskaping i næringen. MABIT-programmet ble igangsatt i 1998 og andre programperiode går ut 2008. Programmet støttes av Fiskeri- og kystdepartementet, Innovasjon Norge, Troms, Nordland, og Finnmark fylkeskommuner og Landsdelsutvalget. Evalueringen av programmet i 2008 er positiv og har programmet har vist seg å være vellykket og sentral i utviklingen av fagmiljøer og næringsliv i Nord-Norge. Programmet er veldrevet og betegnes som ubyråkratisk, raskt, fleksibelt og dialogorientert. Både FoU-miljøene og næringslivet gir positiv tilbakemelding om programmet og anbefaler videreføring etter programslutt 2008. Videre foreslås en mer offensiv videreføring av programmet basert på blant annet en vesentlig større budsjettamme, styrket administrativ kapasitet og et mer proaktivt arbeid i forhold til fagmiljøer og næringsliv.

58. NorInnova AS er et innovasjonsselskap for kommersialisering av nye teknologi- og forskningsbaserte forretningsideer. Norinnova inngår som et selskap i Norut Gruppen hvor Universitetet i Tromsø er største aksjonær. Selskapet har derfor sterk forankring i FoU-miljøene i Tromsø og samtidig tett samarbeid med det kunnskapsintensive næringslivet i nord. Målet for NorInnova er å etablere nytt næringsliv og styrke det eksisterende næringslivet i Nord-Norge. De har siden 1993 vært delaktig i etablering av rundt 30 bedrifter i Nord-Norge. NorInnova gir råd til forskere og gründere om hvordan ideen kan bli bedre, hvordan videreutvikle konseptet, råd om fallgruver og tips om mulige samarbeidspartnere. De er spesielt interessert i unike ideer fra kunnskapsintensive bedrifter og fra Nord-Norske FoU enheter som ønsker å utvikle ideene videre. Ideen må ha tilstrekkelig innovasjonshøyde, vekstpotensial, og varige konkurransefortrinn samt nordnorsk tilhørighet. I tillegg hjelper NorInnova AS unge selskaper og selskaper under stiftelse ved å skaffe risikovillig kapital ved å investere EK i den kritiske tidlige såkornfasen.

59. Hålogaland Kapital AS er et regionalt investeringsselskap, og ble stiftet i desember 2005 av Hålogaland Kraft AS, Harstad Sparebank og Kunnskapsparken i Harstad AS. Hålogaland Kapital AS skal bidra til at ideer og nyskaping gir lønnsom vekst i

næringslivet og forankres i Hålogalandsregionen. Gjennom egenkapitalfinansiering tar investeringsselskapet aktivt eierskap i selskaper rettet mot økt, lokal verdiskaping og er således en kilde til risikokapital for innovasjon og næringsutvikling i regionen. Investeringsselskapets har en aktiv samhandling med regionenes utviklingsmiljø innen næringsliv og utdanning. Hålogaland Kapital AS's investeringer reflekterer prosjekt med høy risiko men også høy potensiell avkastning og verdiskaping. Selskapets hovedmål er å skape lønnsom ny virksomhet i regionen gjennom nye innovative, kunnskapsbaserte bedrifter samt innovasjon i eksisterende bedrifter.

60. "Dagens unge - regionens fremtid" eies av Sør-Troms regionråd og har mange samarbeidspartnere og støttespillere. Målgruppen er barn og unge fra 10 år og opp til studenter på høyskoler og universitet. Innholdet er konsentrert om realfag, entreprenørskap og leting etter talenter. Barn og unge får muligheten til å delta på prosjektene gjennom Dagens unge fra de er ti år og oppover. Skoleklasser helt ned til 5.klasse kan melde seg på teknologikonkurransen [First Lego League](#). [Newtonrom](#) er et tilbud til ungdomskoler og videregående skoler hvor elevene får mulighet til å delta på eksperimenterende og utforskende undervisning innen energi og miljø.

HEDMARK

61 Drivhuset har som mål å motivere og inspirere til idéskapning blant studenter ved Høgskolen i Hedmark. Drivhuset disponerer 100 000 kroner som er øremerket til utvikling av forretningsideer. Drivhuset sammen med Innovasjon Norge gir økonomisk støtte til å leie inn personer som har den spisskompetansen etablereren trenger til utvikling av sin idé. Ellers arrangerer drivhuset en rekke ulike aktiviteter for å motivere og inspirere studentene til nytenkning. Slik som temadager/nettverkslunsjer, kurs i motivasjon, karriereplanlegging, entreprenørskap, videreutvikling av ideen sammen med andre studenter og representanter for næringslivet, gründercamp og forretningsidekonkurranser.

62. Åpne etablererarrangement. Det gjennomføres årlige åpne etablerer arrangement rundt om i fylket for å opplyse om hva IN, kommuner, næringshager og kunnskapsparker kan bidra med i en etablering. IN og utvalgte kommuner er ansvarlig for gjennomføringa.

63. Etablereroppfølging. Temakurs/dagskurs som tilbys etablerere/unge bedrifter som er kommet i gang og som trenger påfyll etter hvert. Invasjon Norge gjennomfører kursene i samarbeid med næringshager, regionråd etc.

OPPLAND

64. Kvinner i Oppland. Kvinner i Oppland 2004-2007 har vært ledet av fylkesmannen i Oppland, fylkesutvalget i Oppland og styret for Innovasjon Norge Oppland. Målgruppen for prosjektet har vært kvinner under 35 år. Målet var å synliggjøre betydningen av kvinner i regional utvikling, bruke kvinnene sine ressurser i nærings- og regionalpolitikken og få kvinnesatsingen som en integrert del av nærings- og regionalpolitikken i fylket. Viktige tema for målgruppen er: Tilbakeflytting, etablering, nettverksbygging og kompetanseutvikling. Blant annet har tiltaket støttet

etablering/utvikling av forretningsmessig tjenesteytende bedrifter som eies av eller som sysselsetter kvinner gjennom rekruttering og økt kompetanse. Det ble gjennomført en midtveis evaluering av kvinnesatsingen.

FINNMARK

65. Young entrepreneurs in Barents II er et bedriftsutviklingsprosjekt rettet mot unge entreprenører i Barentsregionen. Prosjektet omfatter 100 unge bedriftsledere, hvorav 25 fra Norge. Entreprenørene gjennomgår et internasjonalt forretningsutviklingsprogram som har til hensikt å øke samarbeidet, gi kunnskap og entusiasme omkring mulighetene som finnes innenfor regionen, samt praktisk redskap og nettverk til å utnytte disse. Barentssekretariatet har ansvaret for tiltaket som ble finansiert med 260 000 kr 2008.

66. Unge Kulturentreprenører retter seg mot unge mellom 18 og 35 år med kreative evner som ønsker/vurderer muligheten for å kommersialisere ferdighetene eller produktene deres. Prosjektet kjøres som pilot i Finnmark fra høsten 2008 og finansieres stort sett av Innovasjon Norge.

ROGALAND:

71. Rogaland Kurs og Kompetansesenter (RKK) er en stiftelse opprettet av Rogaland fylkeskommune i 1989 i samarbeid med NHO og LO. Stiftelsen består av nettverkssamarbeidet mellom 30 offentlige videregående skoler i tillegg til LO og NHO og koordinerer videregående skolene sine kompetansetilbud overfor private og offentlig kunder og brukere. De arbeider for å tilrettelegge for, og utveksle læring innenfor, entreprenørskap mellom regioner og land. Tilrettelegginga og utviklinga skal komme småbedrifter, etablerere og ulike aktører som arbeid med disse til gode.

Vedlegg 4: